

KARINTHY FRIGYES
EGYÜGYŰ LEXIKON

TARTALOM

EGYÜGYŰ LEXIKON

TUDOMÁNY

A LIPÓTVÁROS TÖRTÉNETE

OFEN-BUDA TÖRTÉNETE

A KÖZLEKEDÉS

EGYÜGYŰ LEXIKON

Magyar Enciklopédia

KÁRTYÁS, KÁRTYÁSOK (vö. *kártya*)

Többnyire férfiegyedek; majdnem kizárólag csapatostul fordulnak elő, gyakran kettes csoportban. Igen ritkán találhatók egyedül. Működésük jellege nem állás- vagy hivatásszerű, valami a foglalkozás és életcél között - nem kötött, de állandó. Többnyire nyilvános épületek magán-szobáiban tartózkodnak, de vannak fajták, melyek külön helyiségeket építenek maguknak. Működésük közben itt szemlélhetők; felismerhetők: a kezükben tartott lapok által (lásd: kártya) - nem szabad összetévesztenünk őket a környezetükben gyakran található parazitákkal, az ún. kibicekkel, melyek külsőleg, összehasonulás (lásd: mimikri) alapján néha feltűnően hasonlítanak az eredeti K.-okhoz. A kibicnek két keze és hat lába van: alsó teste szükségesül nyúlványban van kiképezve, mellyel a földhöz rögzíti magát. Arcát kivéve, egész teste bőrrel van borítva, mint az eredeti K.-nak, a mimikri alapján gyakran még ál-erszénye is van. Csontjaiból enyvet főznek, húsa némely K. szerint ízletes. A K.-ok (vö. kannibál) ugyanis gyakran velük táplálkoznak, némely ütés után „elpeckelt, elpeckelt!” hangot adva, a K. a mellette ülő kibic orrába vagy fülébe harap.

A figyelmes és elfogulatlan szemlélő első pillanatra kétféle K.-t különböztet meg: az egyik gyorsan és hevesen dolgozik, a másik meggondoltabb modorban. Előbbi kifejezésben nagyon hasonlít egy olyan emberi archoz, mely örömet fejez ki. Ezt maguk között nyerőnek vagy mázlisnak nevezik: ez társait grimaszokkal és taglejtésekkel ingerli (vö. káröröm).

A K.-ok nyelve még nagyon fejletlen: főneveik egyáltalában nincsenek, mellékneveiket csak a második személyre alkalmazva tudják használni, alsó- és középfokot nem ismernek. Érzelmeket indulatszavakban adják egymás tudtára. Igeragozásuk nincs. Helyhatározókat csak annyiban használnak, amennyiben azok a második személy testrészét jelölik meg, pl. „a nyakadon törjön ki a rosseb” - időhatározót nem használnak, vagyis mindegy, hogy mikor törjön ki (lásd: törések).

A K.-ok nem túlságosan bigottak, morális nézeteikben a szélső radikalizmus hívei. Foglalkoznak a tudományokkal is: fizikából főleg az ütés és emelés teóriájával - legjobban a vegytant szeretik, sűrűn foglalkoznak az elemekkel, gyakran kétszer egymás után mondják ki, így: „elemelem”. Az orvostudományok közt a gyökeres sebészetet kedvelik, bármiről legyen szó, a kóros szerv eltávolítását sürgetik, „kivágni, kivágni!” kiáltással (vö. őszinteség). Nagyon érdekli őket, mi lehet a szemben levő kezében (vö. röntgenológia).

Egyebekben lásd a mellékelt ábrát, melyen A-val jelöltük a K. fejét, B-vel a kibic lábát, C-vel a kibic hasát, D-vel a K. lábát, melynek lenyomata a C-vel jelölt hason látható, mint D.

KATONA, KATONASÁG (vö. militarizmus, miles, milimári)

A Mannlicher fegyvernek egyik alkatrésze, mely arra szolgál, hogy a fegyver ravaszát (züngel) a kellő percben meghúzza, miáltal a fegyver elsül. E célra három húsos, ujjyszerű képződmény szolgál, mely a fegyver ravaszára rásimul, és arra nyomást gyakorol. A K.-t az állam állíttatja elő háziiparszerűleg, megfelelő és hozzáértő iparosok, az ún. anyák által, melyeknek ipara az állam felügyelete alatt állandó üzemben van. A K.-t előállító üzem teljesítményére vonatkozólag először Deák Ferenc tett javaslatot, melynek értelmében az állami anyák évenként, szigorúbban háromnegyed évenként egy K.-t tartoznak szállítani; a legújabb követelmények szerint ezt a teljesítményt az állam fokozni kívánja (vö. létszámemelés). Tervbe vették egy pályázat hirdetését, mely vagy nagyobb teljesítményű anyák előállítására, vagy az anyatermelő intézmények fokozottabb kihasználására vonatkozzék.

Az anyák által előállított K. nyers állapotban az állam céljainak meg nem felelő és még használhatatlan alkatrészeket is foglal magában. Ilyenek például: étvágy, szomjúság, fáradtság, élénkség, életkedv, gondolatok, tervek, önbizalom stb. - csupa olyan alkatrész, mely a gyors és tökéletlen gyártás velejárója, s az előbb említett cél, a Mannlicher fegyver ravaszának elsütésére részint nem alkalmasak, részint pedig azt egyenesen hátráltatják. E célból a huszonegyedik éves korában teljesen elkészült, nyers K. az állami gyárakba kerül, ahol az úgynevezett kiképzés (vö. köölaj-finomító, vashámor) következik. Először a K. támasztó készülékeit (vö. lábak) próbálják ki, ami úgy történik, hogy a K.-t egyik lábára állítják, s néhány napig ebben a helyzetben hagyják, arra való tekintettel, hogy a legújabb típusú Mannlicher fegyvereket így is lehet tartani. Ezután a lábak mozgatása következik, miközben a K.-készülék hátra egy borjút tesznek, nehogy a készülék hátrafelé eldőljön. Tekintve, hogy a K. nyers állapotban az időjárás viszontagságaival szemben - tapasztalás szerint - bizonyos érzékenységet árul el, eleinte szövethuzatokkal látják el, mely a császár régebbi ruháiból készül, amiket ő már nem hord. A készüléken eleinte bizonyos ideges rángásokat és mozdulatokat lehet szemlélni (vö. büszkeség), melynek oka katonai tudósok szerint a készülék tökéletlenül működő felső, golyószerű képződményében van, s onnan származik, hogy ez a képződmény nagyon örül neki, hogy ő olyan szövethuzatban van, mely a császár ruháiból készült. Ezt a zavaró mellékmozgást később a készülék huzamos dörzsölése által meg lehet szüntetni (vö. fegyelem).

Részint a K.-készülék ez idő szerinti tökéletlensége, részint előállításának elégtelen gyorsasága, részint az előállított anyag elégtelensége arra indította a katonai intézőséget, hogy a K.-t előállító iparosok (anyák) munkatervezetére vonatkozólag újabb pályázatot hirdessen. A főbb pontokat ezekben foglalta össze:

1. Kíváncsít olyan K., mely a borjút már nyers állapotban is magán viselje. E célból az anyák nyersborjúval táplálándók.
2. Az új típusú Mannlicher fegyver ravaszának elsütésére három ujj is elegendő: az eddigi K. típus öt ujjja teljesen felesleges.
3. Az eddigi K.-készülék nyers állapotban felső, golyóforma képződményében valami kocsonyaszerű anyagot tartalmaz, melyre az új típusú Mannlicher fegyvereknél semmi szükség nincsen, s melynek rendeltetését s mikénti használatát a katonai tudósok úgyis elfelejtették már. Ez a golyó, mint ürtartalom, alkalmas lövegek (muníció) hordására - figyelmeztetnek az anyák, hogy ezt a golyót üresen hagyják.
4. A földgolyó, mint olyan, besorozandó K.-nak: újabb kutatások szerint ugyanis nemcsak egy, hanem több borjút is elbír a hátán.

OLVASÓ (lásd: olvasás, vö. természeti tünetények)

Sajátságos, a természettudósok tanúsága szerint csak igen ritkán megfigyelhető jelenség, melynek okát a terápia sikertelenül keresi. Külalakja egészen olyan, mint az embereknek és a többi íróknak: táplálkozik és lélegzik. Tartózkodási helye bizonytalan. Állítólag és régi könyvek szerint, a negyvenes években még csapatostul szemlélhető volt az irodalmi életben. Két fő válfaját különböztetik meg az asztrológusok: a közönséges olvasót és az ún. nyájas olvasót; mindkét kifejezés kiveszőben van.

Jellemző és kardinális tulajdonsága az a jelleg, melyből nevét is nyeri. A könyvek és tárcák és tudományos művek és versek írásának fordított (reciprok) műveletét végzi - ezt a különös jelenséget laikusoknak alig lehet megmagyarázni. Ez a sajátságos, korcs faj nem írja a verset és novellát, mint a normális ember, hanem a mások által már megírt verset, respektíve novellát kezébe veszi, és egy sajátságos, csak általa ismert kulcs, az ún. olvasás által annak tartalmát tudomásul veszi. Ez a sajátságos művelet, régi kutatások szerint, azelőtt nagyon közismert volt; sokak szerint még a normális emberek és a többi írók is ismerték. E tünetény magyarázata, úgy látszik, abban keresendő, hogy a novella vagy vers betűinek, amiket mi leírunk, van valami értelme vagy jelentősége, amit az olvasó fel tud fogni, és meg tud érteni. Erre mutat lexikonunk egy kiküldött tudósának leírása, aki személyesen látott egy példányt e kivesző fajból, s működés közben is megfigyelte.

„Az olvasó - írja ez a tudósunk - külsőleg (mint említettük is) alig különböztethető meg a normális novella- vagy versírótól. Emberi ruhákban jár, nyugodt és határozott magatartása van. Az a példány, amelyiket én szabadon láttam, szőke volt, és fiatalnak látszott. A kezébe kerülő novellás vagy verskötetet megszagolta, de nem dobta el, és nem is tette bele a kosárba. Kést vett elő, és oldalt többször belemetszett a papírba. Az olvasó ezt a műveletet felvágásnak nevezi, e művelet által eléri, hogy a könyv lapjai szétváljanak, mert mániákus és különös terveikhez csak így válik alkalmassá a könyv. Ezután maga elé tette a könyvet, és szemeit mereven rászegezte az egyik lapra. Behatóbb megfigyelés után kiderült, hogy fejét igen lassan balról jobbra mozgatja, és tekintetével követi ezt az irányt. Úgy látszik, a betűknek és egyéb jeleknek ránézve valami dekoratív jelentősége van; a fejmozgatás egyébiránt hasonlít ahhoz, amit írás közben szoktunk végezni. Bizonyos idő múlva megfogta a papírlap egyik szélét, és átfordította két ujja közt a másik oldalra, fejét kissé felemelte, és a processzus újratezdődött. Ezeket az érthetetlen mozgásokat egészen addig végezte, míg a könyv végére nem ért. Egészen nyugodtan viselkedett, az etetőt nem harapta meg. Hangja nem volt.”

Az olvasót nem szabad összetévesztenünk az ún. előfizetővel, melyhez látszatra gyakran hasonlít (lásd: mimikri). Állatkertünkben még nincsen belőle példány.

IDEGESSÉG, IDEGES EMBER

Az emberek egy sajátságos fajtája, melyet mint mérőkészüléket (lásd: szeizmográf) alkalmaznak a legújabb időben. Egy sajátságos állapot teszi alkalmassá erre a szerepre, mely abban van, hogy az ideges ember érzékszervei felfogják azokat a legfinomabb benyomásokat is, melyekkel szemben normális ember immunis; így például, ha éjjel tizenkét órakor három társzékér végigdübörög az Andrássy úton, ahol az ideges ember lakik, és róla néhány ittas ember apró kis bombákat dobál bele az ablakba, közben a „Wacht am Rhein”-t énekli tenorban: az ideges ember képes ezt észrevenni, sőt felébredni rá, s arcizmainak sajátságos mozdulataival jelezni az idegvezetékekre gyakorolt hatást. De észrevesz és megfigyel kisebb mozdulatváltozásokat is; ha az I. E. például íróasztalánál ül, és az utcafecskendő közeg, mint normális ember, nem veszi észre, hogy a fecskendő nyílását egyenesen beleirányította a nyitott ablakba, s a vízsugárral az íróasztalnál ülő szeizmográfot hasba lőtte: az I. E. erre a finom kilengésre is reagál, s kezeinek heves csapkodásával jelzi a kilengést, sőt vannak most már oly túl bonyolult készülékek is, melyek egyenesen a rendőrségre szaladnak lábbal, s ott élénk száj- és nyelvmozgatással figyelmeztetik a normális embereket, hogy mi történt. Vannak olyanok is, melyek akkor kezdenek el csöngetni, ha a levesbe pókok vagy más bogarak mászkálnak; némelyik még döglötten is észreveszi az ételeknek ezeket az ingredienciáit (értve hogy a bogarak döglöttek, nem az I. E.). Más készülékek ismét a telefontól jönnek mozgásba: alig harminc csöngetés után, s csekély félóra múlva már a lábak függőleges dobogtatásával (vö. toporzék) jelzik, hogy a telefonos kisasszony még mindig nem felelt. Ismét mások éles hangokat adnak, ha a villamos rálép a lábukra, vagy a pincér úgy gyújt rá a szivarukra, hogy az egyik szemüket kiperzseli. Ismét mások még arra az apró változásra is érzékenyek, ha este hazamenve, a szekrényben, melyből hálóinget akarnak kiveszeni, hálóing helyett azt az urat találják, akiről a feleségük mindig beszélni szokott, hogy milyen kedves, jó modorú ember, csak éppen nem szereti a nőket.

Vannak orvosok, akik az I. E. állapotát, az idegességet beteges tünetnek fogják fel, és gyógykezelést is lehetőnek tartanak. E kezelések közt utóbbi időben különösen három divatos.

1. *A szanatórium* vagy hidegvíz, mely abból áll, hogy az I. E. szemébe, fülébe vagy más oly testrészeibe, melyek külső hatásokra reagálnak, addig öntenek hideg vizet, míg megunja. A gyógykezelés másrészt abból is áll, hogy az I. E. elől elzárják azokat a hatásokat, amelyek irritálják. Ha valakinek például sérti a szemét, hogy a papája akarja elvenni azt a leányt, akit ő kért meg: ezt úgy gyógyítják, hogy a papáját és azt a leányt elzárják a kis földgolyó felületére, míg a beteget egy egész, nagy magáncellában szabadon eresztik.

2. *Freudizmus* vagy *lélekanalízis*, érdekes lélektani találmány, melyen Freud Zsigmond dr. bécsi professzor dolgozott harminc évig, harminc év múlva arra a szenzációs eredményre jutva, hogy ha valaki azt álmodja, hogy májas hurkát eszik, az azt jelenti, hogy szeretne májas hurkát enni. A tan szerint az embernek alsó tudata és felső tudata van, esze nincs. Ennek belátása állítólag gyógyítja az idegességet.

3. Az idegek mint kórokok beszüntetése az ideggócpontra (agy) extirpálása útján. Műtéti beavatkozást igényel, az operációt revolver nevű fegyverrel végzi önmagán a beteg. Minden idegességet megszüntet.

ÉLELMISZER, ÉLELMISZEREK

Feloszlanak két főcsoportra, úgymint:

a) közönséges élelmiszerek, ide tartoznak: 1. vaj, 2. kenyér, 3. gipsz, 4. víz, 5. még víz, 6. még víz;

b) összetett élelmiszerek, ide tartoznak: 1. és 2. vajas kenyér.

Az élelmezést már a régi görögöknél találjuk. Pontos adataink arra nézve, vajon az ókorban milyen ételeket használtak az emberek, nincsenek, néhány antik maradványra hivatkozhatunk csak, melyek az erzsébetvárosi cukrászdákban és egyéb múzeumokban meg ma is találhatók. Tortaszelet alakú, szilárd tárgyak ezek, amelyekben régi ujjlenyomatok észlelhetők. Összetételük eddig még ismeretlen.

A középkor néhány új étellel ajándékozta meg az emberiséget. Ekkor találják és találják fel a pörköltet, melyhez Drake Ferenc Amerikából behozza a krumplit, de későn, mert időközben a pörkölt odaég: ezért bepanaszolják, a pörköt és a pörköltet elveszti, és fizeti a pörköltiséget.

Fontos szerepe van az élelmezésnek a harmincéves háborúban, mikor is a katonák nagy része áttér a vegetáriánus életmódra, és a fübe harap. Ekkor töltik meg a hurkákat és kolbászokat is, melyeknek egy részét sikerült már eladni.

Az egyes élelmiszerek:

1. *Kenyer.* Likacsos, szivacshoz hasonló massa, kéreggel körülvéve és lestemplizve. Beléből cipókat, kérgéből cipókat készítenek. Ha megszáradt, összemorzsolják, és „liszt” néven hozták forgalomba. Használják hashajtónak, festéknek, labdacsoznak (ebben a formában asztali játékszer készítenek belőle), bőrét kicserzik, beleit húrnak használják, csontját megőrlik.

2. *Tej.* Folyékony, átlátszó anyag, színtelen és szagtalan. Használják mosásra, főzésre, malomhajtásra. Gipszel keverve isszák is.

3. *Vaj.* Készül zsírból, zsigerből, avból. Fagyott állapotban kenyeret kennek rá. Enyvnak nem lehet jól használni.

4. *Sajt.* Friss állapotban a vaj neve. Fajtái: a) ementáli, ebbe lyukakat vájnak ki a kukacok részére; b) liptói túró, más néven gitt, ablaküvegek betapasztására alkalmas.

5. *Disznóhús.* Fajtái: a) virsli, vendéglők és konflisállomások közelében terem, érett állapotban debreceninek nevezik, ezt fiatalon levágják, nem hagyják megnőni.

6. *Emberhús.* A Fidzsi-szigeteken kedvelt delikatesz. Nálunk, olcsóságánál fogva, nem eszik.

Az élelmezés többféle úton történik, eredeti módja a szájon keresztül a gyomorba történő áthelyezés, gyakoribb azonban nálunk a fordított módszer. Ez utóbbi folyamat gyors és biztos elérésére a következő intézmények szolgálnak:

1. *Kávéház.* Tágas helyiség, melyben írók eszik egymást.

2. *Vendéglő,* másképp: fantáziagyakorló iskola; asztalokkal kirakott bolthelyiség, ahol kis képzelőerejű költők és írók körben ülve fejleszthetik fantáziájukat. Ez úgy történik, hogy az ember rendel valamit, és arról aztán, amit kapott, megpróbálja elképzelni, hogy az az, amit kért. Eleinte kicsit nehezen megy, de később még nehezebben. Fő ételek: főzelék feltéttel, mégpedig azzal a feltéttel, hogy igazán főzelék. Marhahús; óvatosan kell enni, nehogy, az esetleg benn maradt nyereg- és szerszámtörmelékeket lenyelje az ember. Pörkölt; ennek két fajtája van: a közönséges pörkölt és a rendesen átfőtt pörkölt; utóbbi csak a legkritikább esetekben észlelhető legutoljára a Drechsler vendéglő égése alkalmával találtak néhány példányt a kiégett romok között; állítólag meg lehetett enni.

A vendéglők tisztaságáról a közegészségügyi és tisztasági bizottságok gondoskodnak. Minden vendégnek ki kell nyalni a tányérját, hogy a következő vendég rendesen kapja kézhez. A tányérok piszkosságáról szóló mendemonda (lásd: Legendák) onnan származik, hogy kezdők mindig összetévesztik az ételeket a tányér fenekén heverő piszokkal.

KÉPZŐMŰVÉSZET, festészet stb. (vö. műkezek, műlábak, gyomorszűkülés).

A szédelgésnek és más kisebb minősítésű csalásoknak egy sajátos fajta, melyet bizonyos, erre predisponált emberek üznek, akiket rendőri néven művészeknek jelölünk. Például ha egy ilyen hajlamú egyén lát egy hegyet, ami mögött, mondjuk, másik két hegy van, elől egy folyó és más ilyen dolgok: az effajta egyénben, ki orvosi szempontból a fent említett bűnözésre terhelt hajlamos, az a hajlam támad, hogy ő is csinál egy ilyet, anélkül hogy valaki észrevenné, s azt megpróbálja úgy értékesíteni, mintha eredeti volna. Miután földből és más anyagokból természetesen nem tudná utána csinálni: a M. óvatosan körülnéz ilyenkor, hogy nem látja-e senki, ezután elkezd a hamisítási műveletet. E célra egy darab üres vászonra egy darabon olyan színű festéket ken rá, amilyen a hegynek a színe, miáltal az esetleges vevő azt hiszi, hogy a festék alatt igazi hegy van. E bűnözésen kívül rendszeren még ún. optikai csalást is elkövet, amennyiben különböző vonásokkal eléri, hogy a vászon bizonyos dolgok távolabb látszanak, mint hová a M. festette őket; azért, ha valamit venni akarunk, ajánlatos, hogy ujjunkkal is meggyőződjünk róla, nemcsak közönséges hamisítvánnyal (festmény, kép) van-e dolgunk, mely szemünk megtévesztésére irányul. Ha ujjunk beleütközik olyan tárgyba, amiről azt hittük, hogy messzebb van: ez nyilvánvalóan azt jelenti, hogy vászon van alatta, s mi optikai csalás áldozatai vagyunk. Az optikai csalást a rendőrség még nem bünteti, az utóbbi időben különben mindig ritkább lesz, amiben nagy szerepe van Rippl-Rónai rendőrdetektívnek, ki álruhába bújva belopózott a M.-ek büntanyáira, s ott leleplezte üzelmeiket. Az ő vasenergiájának köszönhetőek azok a legújabb rendeletek és szabványok, melyek a hamisított természet (tolvajnyelven: kép, festmény) készítését korlátozzák. Ő látta be először ezeknek az üzelmeknek, főleg az optikai csalásnak, természethamisításnak veszélyes mivoltát, és szigorú utasításai alapján lehetetlenné tette, hogy tapasztalatlan embereket megkárosítsanak. Az ő rendelete szerint, aki bármily célból, akár időtöltés, akár játék ürügye alatt, természetet fest, köteles ennek játék jellegét valamivel jelezni, nehogy az eredeti természettel összetéveszthető s mint ilyen, ahelyett kiadható legyen. Ez a jelzés történhetik bárhol és bármi módon; ha például embert fest valaki, hat ujjal és két fejjel köteles éreztetni, hogy nem hamisítás és félrevezetés volt a célja, és semmiképpen sem akarja, hogy a festett ember úgy nézzen ki, mint egy eredeti, és azzal összetéveszthető legyen. Vonatkozik ez az ún. arckép című hamisítványra is. Oldalt, az utánzat egyik sarkába az utánzó neve odaillesztendő, megkülönböztetésül az eredeti természettől, melynek sarkában nem szerepel a szerző neve.

A régebbi hamisítványok nagy részét már elkobozták, s mint bűnjeleket a rendőrség Képzőművészeti Múzeum című raktárában halmozták fel.

A képzőművészet c. szédelgés egy másik primitívebb fajta az ún. szobrászat, mely úgy jön létre, hogy a M. oly vastagon fest le valamit vagy valakit, hogy le lehet kaparni a vászonról, és így külön alkalmazni. Az ellenőrzés itt már sokkal könnyebb: a szobrot az eredetivel nehezebb összetévesztetni. Legújabb törvényeink ezt a szédelgést még azzal is megnehezítették, hogy részint szobrot csak arról engednek készíteni, aki már meghalt, s így az eredetivel való összehasonlítás körülményesebb, tekintve hogy ritkábban találkozik vele az ember, részint pedig a szobrokat magyar szobrászokkal készítetik.

HÁZASSÁG (lásd: *elmekörtan, bűnügyi perrendtartás, nehéz légzés*)

1. Kölcsönös szerződés férfi és nő között, melyben kölcsönösen megállapodnak, hogy a szerződés napjától kezdve nem mondják el egymásnak, hogy kivel van viszonyuk. Aki e szerződést megszegi, akár azáltal, hogy megmondja a másiknak, miszerint ezzel és ezzel viszonya van, akár azáltal, hogy valami más módon tudtára adja, vagy nem ügyel eléggé arra, hogy a másik ne tudja meg: házasságtörést követ el, amit a B. T. K. egy sajátságos fenyítéssel torol meg: az ún. emberáldozattal. A házasságtörésen rajtakapott nőt a férj maga bünteti meg. Mihelyt a nőt rajtakapja, botot ragad, és keresztüldöfi vele a csábítót, a díványt és a kulcslyukat, amin keresztül tanúja volt a házasságtörésnek. Ez a büntetés, mint látjuk, azon az ősi és természetes jogszokáson alapszik, hogy például, ha engem valaki egy sétatálcával megüt, akkor, ugyebár, fogom a sétatálcát, és jól megverem. Vagy ugyebár, ha nekem a hasamon van egy daganat, akkor levágom a hasamat a daganatról, mire aztán a daganat szégyellheti magát, nincs, amin fájjon. Vagy ugyebár, ha a fogam fáj, akkor kihúzom a szájamat a fogamból. Vagy ugyebár, ha valaki kilopja az aranyórám, és beviszi a zálogházba, akkor jól összepofozom a zálogházat, lepofozom a kéményeit, és beverem az ablakait, és kihívom párbajra, és agyonlövöm és leszúrom. Ez a jogszokás nagyon régi és nagyon igazságos; a családi élet keretén belül egészen ősi formájában még ma is tapasztalhatjuk; ha például a kisfiú torkoskodik, és lop egy szilvát, akkor a mamája megfogja a kezét, és e szavakkal: „Te komisz, ezzel torkoskodtál? Mi?” megveri a kezét büntetésből. Vagy ha az ujjával a kisfiú az orrát piszkálja, akkor a mamája megfogja az ujját, és e szavakkal: „Te komisz, ezzel piszkáltad az orrod? Mi?” megveri az ujját büntetésből. Éppen így jár el, eléggé nem csodálható jogérzéssel, a megcsalt férj, mikor a felesége megcsalja, megfogja a szeretőjét, és e szavakkal: „Te komisz, ezzel csaltál meg, mi?” leszúrja a szeretőt, büntetésből.

Ez eljárás abszolút jogosultságát és igazságtevő jelentőségét a büntetőtörvény is elismeri, utólagos jóváhagyással tüntetve ki a férj által végrehajtott halálos ítéletet. Kiváló jogászok éppen most dolgoznak egy törvénytervezeten, mely ezt a jelenleg kissé hosszadalmas eljárást megrövidítendő, azon alapulnék, hogy a mostani eljárást megfordítva, annak gyorsabb lebonyolításáról gondoskodjék. Az új házassági törvény értelmében ugyanis a törvényszék először is felmenti a férjet, auf alle Fälle, ezután a férj, kezében a törvényszék felmentő ítéletével, mely egyben mint végrehajtandó felhatalmazvány, fegyverviselési engedély, rendőrségi bizonyítvány, katonai igazolólevél, villamosszabadjegy és félárú moziutalvány szerepel, nyugodtan hazamegy, és a katonaság esetleges közbelépését igénybe véve, végrehajtja a kivégzést a szeretőn - ezek után a feleség elköveti a házasságtörést, és a törvényes eljárás be van fejezve.

2. Általánosságban kétféle házasságot különböztetünk meg, úm. az egyszerű házasságot és a vegyes házasságot. Ez utóbbit úgy kell érteni, hogy egy férfi és egy nő házasodik össze. Ilyen házasságokban a házasságtörés is vegyes, amennyiben az asszony vegyes elemekkel csalja meg a férjét. A házasságot eljegyzés előzi meg, mikor is a vőlegény gyűrűt nyújt át, melynek szimbolikus jelentősége az, hogy így görbüljek meg, mint ez a gyűrű. Házasságban élők egyik jellemző betegsége a gyerek nevű kiütés, mely a bőr felületén jelentkezik bizonyos időben, és nehezen távolítható el. Ragályos betegség, melyet a házastársak (a betegség ideje alatt: lázastársak) egymástól kapnak el.

NEVETÉS, nevetség, nevetségesség, humor (vö. *Humor és Magyar, őslenda*)

Sajátságos állapot, melyet a humor vagy nevetségesség idézhet elő. Bergson elmélete szerint a humor úgy jön létre, hogy a mechanikusan történő dolgokat megfordítjuk, s úgy tekintjük őket, mintha nem volnának megfordítva. Szemléltetőleg: ha például valaki felöltözve véletlenül beleül egy kádba, szórakozottságból, abban a hitben, hogy a karszékbe ült bele, és most valaki megfordítja a zuhanycsapot, és az illető úgy tekinti, mintha nem volna megfordítva, tehát tovább ül a kádban: ez esetben a humor (nedvesség) szemlélhetővé válik, és az illetőt benedvesíti. Ez az állapot másokban a hasizomnak sajátos rángatózását idézheti elő, mely egészen a szájig, a szájon keresztül egészen a fülekig terjedhet, s kórbonctanilag megállapítható. Ezt nevezzük nevetésnek. A nevetés nagyon gyakori tünet, s mivel a hasizom mozgása az emésztésre is igen jó hatással lehet, sokan mesterségesen s közvetve idézik elő. Ez állapot előidézésével ezzel foglalkozó egyének, az ún. humoristák vannak megbízva, akik a dolgokat főkapitányi engedéllyel megfordíthatják, anélkül hogy ezért bárki kihágási feljelentést tehetne ellenük. Ezek fordították meg például a Deák-szobrot vagy a Bazilikát, melyet ha az ember a Váci körútról úgy tekint, mintha nem volna megfordítva, nevetséges érzést idézhet elő, mert mégis meg van fordítva, akár úgy tekinti Bergson, akár nem, és úgy néz ki, mintha haragban volna a Váci körúttal.

A humorista egy másik eszköze például a túlzás, vagyis az, hogy többet mond, mint ahogy valóságban van (vö. főpincér), például ha egy liter pesti tejben van egy fél liter víz, akkor a humorista azt mondja, hogy a pesti tej csupa víz. Vagy például, ha a pesti tejben van egy svábbogár, a humorista azt mondja, hogy a pesti tejben van egy krokodilus. Az említett hasizommozgást így is fel lehet idézni, ami ebben az esetben azért is előnyös, mert a hasizommozgás által az ember kihányhatja a fent említett tejet.

Más eszköze a humoristának az ötlet vagy szójáték, ami úgy történik, hogy az ember ötlet helyett azt mondja: cotlett vagy hatlet. Utóbbi időben nem divatos, mert sokan hamisan játsszák.

A nevetés előidézésének egy másik módja, hogy az ember úgy csinál, mintha valami baja volna, és a többiek azt hiszik, hogy nekik az a bajuk nincsen meg, ami szintén fokozhatja az emésztést. E célra szolgálnak az ún. vígjátékok, melyekben egyik színész azt játssza, hogy a másik színészt megcsalja egy harmadik színésszel, amin a néző nevet, mert nem tudja, hogy közben otthon őt csalják meg egy negyedik színésszel. Ezt nevezik kárörömnek, ami annyit tesz, hogy kár örülni.

Greguss szerint a humort, vagyis nevetségességet könnyek között kell keresni, más szóval a humor: mosoly könnyek között. Ezt úgy kell érteni, hogy például valahol sírnak, és az ember közéjük áll és mosolyog. Ezzel igen szép eredményeket lehet elérni az említett emésztés-fokozás terén, s amennyit Budapesten sírnak, az ember egészen a megpukkadásig mosolyoghat, és a hasát foghatja mosolygásában. Nagyon vigyázni kell azonban, hogy ne olyanok közé álljunk, akik szintén azért jöttek oda, hogy közöttünk jól kimosolyogják magukat.

Más filozófusok szerint a nevetségességet a fenséges mellett lehet találni, egy lépésnyire. Nagyon egyszerűen meg lehet találni: az ember elmegy a fenségeshez, és megáll előtte egy lépésnyire, erre egészen odamegy, megfordul, és egyet lép megint visszafelé: mire csak egy lépés választja el a fenségestől.

A legújabb hasonszenvi orvostudomány felfedezése szerint legjobban az nevet, aki legutoljára nevet. Ebből a szempontból tehát a legegészségesebb emberek azok, akik, miután az egész társaság nagyot nevetett egy viccen, egy fél óra múlva ők is elnevetik magukat, mert csak akkor jut eszükbe a viccnek az értelme. Az utoljára való nevetés ilyenformán egyik legnagyobb ambíciója az embereknek.

ASSZONY, *asszonyosság, Asszony-Szállás, Aknasuhatag*

Már a régi görögök ismerték. A hitrege szerint egy Ádám nevű arab fedezte fel, eltérően a középkori legendáktól, mely felfedezését Schwarcz Bertholdnak tulajdonítja. Később ismét elvesztették, erre mutat a „Cherchez la femme”, magyarul „Keressetek az asszonyon” mondás, mely hosszú ideig serkentette a természettudósok kutató ösztönét. Egy időben már úgy volt, hogy megtalálták: Archimédesz nevű görög tudós egy kádban fedezte fel, de úgy látszik, nem tudott vele megegyezésre jutni, mert kiugrott a kádból, és „Heuréka, Heuréka”, magyarul „Na, jól van, elveszlek” kiáltással kiszaladt utána az utcára, de úgy látszik, már nem érte utol. Később ugyanez a tudós a földön kívül egy pontban akarta összesűriteni; folyamodványt nyújtott be a görög sóhivatalhoz, hogy adjanak neki egy ilyen pontot, és kimozdítja a földet sarkaiból. A sóhivatalból azt írták neki, hogy az nem kunszt, mozdítson ki egy kalapskatulyát a tavaszi áruházból, amire Archimédesz már nem mert vállalkozni, nem is kapott pontot, hat a banknak.

A „Keresd az asszonyt” ezután még sokáig kísértett, mindenfelé keresték, könyvekben, a levegőben, a föld alatt, telefonáltak a lakására is, de nem találták otthon. Végre is Ibsen norvég kutató bukkant rá egy párizsi divatáru-kereskedésben: éppen két blúzra alkudott, és le akart alkudni öt frankot. Ama kérdésre, hogy hol volt olyan sokáig, kiderült, hogy egész nap valami Casanova nevű fiatalemberrel sétált Versailles-ban, este a cukrászdába mentek, és most váltak el éppen. Nagyon csodálkozott, hogy nem találtak rá. Két rendőr azonnal bevitte a Főirodalomba, és megkérdezték tőle, mit akar. Kijelentette, hogy szeretne lefeküdni. Ételeket adtak neki, amiket azonnal megevett; ezután néhány könyvet nyújtottak át, ezeket az ölébe vette, és simogatni kezdte a fedelüket, és meg akarta csókolni a sarkukat. Ama kérdésre, hogy mi volna a legjobb, odanyilatkozott, hogy az volna a legjobb, ha ő minél jobban érezné magát, és ebben őt valaki támogatná. Megkérdezték tőle, miért tudna élni, mire azt felelte, hogy ő csak úgy tud élni, ha valaki megcsókolja. Ama kérdésre, hogy közben, mialatt megcsókolják, miből akar élni, azt felelte, hogy hát azért ő kap kosztot és kvártélyt, amiért megcsókolják. Ama kérdésre, hogy szeretne-e mákos rétest enni, azt felelte, hogy nagyon szeretne mákos rétest enni. Erre vettek neki mákos rétest, amit gyorsan és nagy étvággyal megevett, rögtön utána azonban a mákos rétes árát is kérte, és nagyon csodálkozott, hogy azt nem adják neki, mert azt már a boltosnak adták. Hiszen, úgymond, nem a boltos ette meg a mákos rétest, hanem ő ette meg, tehát neki jár a mákos rétesnek az ára is. Ezután megkérdezték tőle, hogy kire haragszik nagyon, mire azt felelte, hogy Newtonra haragszik nagyon, mert az direkt az ő bosszantására elrendelte, hogy a bolygók központjában valami Nap nevű dolog legyen, aminek semmi értelme, és hogy a testek a földre essenek. Ama kérdésre, hogy mit lehetne ez ellen tenni, kijelentette, hogy agyonlövi azt a Newtont. Ama kérdésre, hogy honnan vesz revolvert, azt felelte, hogy majd kér attól a Newtontól három forintot. Ama kérdésre, hogy kihez megy hozzá feleségül, azt felelte, hogy csak olyanhoz megy, aki meg tud halni érte, és ezt előbb be is bizonyítja. Ama kérdésre, hogy mennyi kétszer kettő, azt felelte, hogy nem baj, de adjanak neki egy félselyem grenadin belépőt, hólfaltnival és betétet.

Ezek után az összeült esküdtszék hosszas tanácskozás után megállapította, hogy a nő rejtély. Megfejtése a jövő számban. A megfejtők között egy ingyenszobát sorsolunk ki a Schwartzer-szanatóriumban.

RUHA, ruházat, raruházás, felruházás, boróka

A rendőrség által követelt hivatalos borítékok egy fajtája, mely az emberek mint pornografikus ipartermékek megjelölésére szolgál. A rendőrségi orvosok nyomozására kiderült ugyanis, hogy nyers állapotban az emberek a pornografikus jelleg határozott ismérveit mutatják, s ezzel beleütköznek a törvénybe, s az ifjúság erkölcsét megrontják. Az ide vonatkozó törvényszakasz értelmében azért az embereket el kellett volna kobozni, de a rendőrség méltányosságból megengedte, hogy az emberek, pornografikus jellegük hangsúlyozásával, mégis forgalomba kerülhessenek; a R. nevű boríték azonban jelzi, hogy ebben a minőségben felügyelet alatt állanak.

Másik, fontos szerepe a R.-nak az a lehetőség, hogy az emberek megkülönböztessék egymást; amennyiben a férfiak és nők R.-ja bizonyos eltéréseket mutat - a férfiak R.-ja a női R.-tól, a női R.-k pedig a J. É.-től (lásd: józan ész) mutatnak eltérést. Különösen a nőknél nagy jelentősége van ennek, akik egymás közt is megkülönböztetik magukat - azért mindegyik másféle R.-t vesz fel, mint a többiek, miután azonban ez a többieknek is eszébe jut, ők is másféle ruhát vesznek fel, mire ismét egyformán néznek ki. Ezt a folytonosan ismétlődő jelenséget nevezzük divatnak - ha járványosan lép fel, nagy közgazdasági károkat okozhat. Szerencsére, mint értesülünk, a divat nevű metódust most végleg abba akarják hagyni; Párizsból jelentik, hogy a most készülő lesz az utolsó, amit az egyes ruhadarabokon „utolsó divat” felírással jegyeznek. Ezzel a divat meg is szűnik.

Harmadik szerepe a R.-nek az időjárás változásai ellen való védekezés. Régebben, Darwin közvetítése mellett, az ember a „Természet” egyenruha-szállító és temetkezési vállalattal állott összeköttetésben, mely vállalat magára vette az ember hidegség és eső ellen való védelmét, s egyforma szőrmeruhákat szállított. Később azonban sikkasztások derültek ki, s az emberek értelmi lénné válva, szakítottak ezzel a rendszerrel, s így most már csak a katonák hordanak egyenruhát.

A „Természet” vállalat, mely így jelentékeny üzletfelét veszítette el, még ma sem akar végleg belenyugodni a változhatatlanba, s szövetmintáit még mindig egyre küldözgeti az ember nyakára és fejére, dacára, hogy az ember a kényelmetlen és szükségtelen küldeményeket naponta „borotva” (lásd „Nem fogadtatik el”, postai jelzés) felírással visszaküldözgeti. XIII. Lajos francia király volt az első, aki erélyesen tiltakozott az erőszakoskodás ellen, midőn „Az állam én vagyok” kijelentéssel hangsúlyozta, hogy azonosítja magát az állával, és nem tűri, hogy annak felruházásába mások beleavatkozzanak.

A hideg és meleg ellen való védekezésnek módja a mai ruházkodás mellett kissé komplikáltabb, és közvetett úton bonyolódik le. Ez úgy történik, hogy nyáron például a nők felvesznek egy csipkeruhát, mire a férfiakban elhűl a vér, hogy honnan fogják ezt kifizetni. Télen ellenben a nők egy akkora kalapot vesznek fel, hogy a férfiak belemelegszenek, míg kifizetik. Erre csődöt mondanak, és a következő nyáron a nők elhidegülnek irántuk, és hozzámennek egy másik férfihoz, aki azonban már mással van, és így a következő télre jól befűt nekik. Ily módon a ruházkodás felváltva és közvetve mindig biztosítja a férfiak és nők meleg és hideg ellen való védekezését.

A ruha mint jövedelmi forrás igen nagy szerepet játszik életünkben. (Lásd: „Nem a ruha teszi az embert, hanem az ember teszi a ruhát zálogházba” - közmondás.)

ZENE, zeneszerzés, zenészek

Sajátságos, de igen gyakran előforduló lelki betegség, mely abból áll, hogy némely embernél beszéd közben a tüdőből kitóduló levegő megmozgatja a torokban lévő csökevényes szalagot (hangszalag), mely szerv az embernek abból a korából maradt vissza atavisztikusan, amikor még nem tudott beszélni. Ez mellékhangot ad és a szavaknak bizonyos hangsúlyt, abban a mértékben, amint több vagy kevesebb levegője van a páciensnek. E beteges állapot szemlélete igen nagy hatással van azokra, akik tanúi lehetnek - olyankor, mikor a betegség még nem túlságosan fejlett, és a mellékhangok lassan jelentkeznek csak, a hallgatót egészen könnyekig szomoríthatja az a gondolat, hogy milyen kár az illetőért, még meg lehetne menteni (szomorú zene) -, ebben az állapotban a szenvedő beteg ugyanis maga is tudja még, hogy milyen rettentő állapotban van, hogy nem tud értelmesen beszélni, hanem hol magasabban ejti ki a szavakat, mint ahogy rendesen kellene, hol alacsonyabban, és ez a szomorúsága esetleg részvétet kelthet környezetében. A betegség fejlettebb stádiumában a páciensnek fent említett melankóliája eltűnik, lelki zavarában nem veszi észre többé, hogy gondolatainak közlése merőben helytelen és abnormális, s beteges mániájában azt hiszi, hogy az az értelmes beszéd, s még forszirozza, és mindenféle fordulatokkal növeli az eredeti hangzavart. Ebben az állapotban a hallgatóra már komikus hatást gyakorol, mert az már igazán nevetséges, hogy valaki például ezt a gondolatot, hogy „ujjé a ligetben nagyszerű”, úgy fejezze ki, hogy az „új”-t még rendesen mondja, a „jé”-t azonban már női hangon, és a további szótagokban is, hol a gyermekek fejletlen hangját, hol a madarak értelmetlen rikácsolását, hol öregemberek mély hangját alkalmazza a saját hangja helyett.

Ennyire fejlett stádiumában tehát, mint láttuk, ez a betegség már a lelki kórtünetek kategóriájába tartozik, s az elmebetegségekkel kapcsolatban gyógykezelik. Az ilyen lelki beteget „Opera” nevű tébolydákban helyezik el, hol különböző szerekekkel, ún. hangszerekkel próbálják őket gyógyítani. E szerekek alkalmazására bizonyos készülékek szolgálnak, melyeknek az a hivatása, hogy a beteg hibásan kiejtett szavait egyensúlyozza, és a normális hangzástól való különbözeteket pótolja. Úgy kell ezt tekintenünk, mint pl. a szemüveget, mely a közellátást vagy távollátást szabályozza a lencsék segítségével. Az „Operá”-ban a betegeket összeeresztik, hogy egymás példáján okulva, leszokjanak végzetes hibájukról, de rendesen eredménytelenül.

E betegségekkel több szakavatott orvos foglalkozott, s az egyes rohamok lefolyását pontosan, percről percre feljegyezték. Ezeket a feljegyzéseket „kották”-nak vagy „zeneművek”-nek nevezik. A normális beszéd szótagjai fölé jegyzett pontokkal és vonalakkal jelzik ezek a leírások azokat a pillanatokat, amikor a beteg a normális kiejtéstől eltért, és helyette másféle kiejtést használt. A roham lefolyását e leírások segítségével rekonstruálni lehet, visszaidézni. Ezt a visszaidézést mulattató szórakozásnak tekintik sokan, és a fent említett készülékek segítségével gyakorolják. Ide tartoznak:

1. *Zongora*. Háromlábú asztal, fehér és fekete fogakkal. Nem harap. Két kézzel verik, de ezt a verést nem kell komolyan venni; ennek hangsúlyozására magát a műveletet „játék”-nak, „játszás”-nak nevezik, nehogy valaki az illetőt feljelentse. Játszani mindenkinek szabad.
2. *Hegedű*. Üres doboz, melyre négy, marhabélből csavart spárga van kifeszítve; de csak tökéletlenül adja vissza ennek az állatnak a hangját.
3. *Trombita, síp*. A politikai meggyőződésnek precízebb kifejezése, más néven: véderő-javaslatához hozzászóló és objektív okokat előadó szerkezetek.

VEKKER, ébresztőóra, ébreny (vö. fülbetegségek, álmatlanság, süketfajd)

A ragadozók egy ismeretes fajtája, mely áldozatát nagyon sajátságos módon, a füleken keresztül ejti meg. Óvatlan percben (vö. pókok), rendszeren, mikor az áldozat alszik, hirtelen veti rá magát, és akkorát ordít a fülébe, hogy a szerencsétlen alvó feje megreped, mire a V. kiszívja vérét, és felfalja. Nagyon ritkán támad; tapasztalatlanok nyugvó állapotban éppen ezért veszélytelennek tartják, és mindenféle módon ingerlik: járatják, mint a kisgyermeket, beszélnek hozzá, felhúzzák (vö. heccelni, ingerelni), és támadásokra betanítják. Igen csekély intelligenciája van: kosarat nem tud vinni, se két lábon állni; számolni nagyon nehezen, órákig tartó fejtörés után. Csekély fokú értelmének egyik feltűnő jele, hogy saját gazdáját nem ismeri meg: rendszeren összetéveszti azt az embert, aki lefekszik, azzal, aki felkel, s ha például a lefekvő ember betanította, hogy reggel, mire nagy nehezen összeszámolt nyolc órát, ordítson, akkor ő csakugyan ordít, és nagyon csodálkozik, ha ezért az a másik ember, aki felébredt, úgy vágja pofon, hogy leszédül. Rosszindulatú emberek ismerve ezt a fogyatékságát, esténként gyakran felheccelik, mielőtt lefeküsznek, hogy bosszantsák azt az embert, aki reggel az ő ágyukban fog feküdni, és nem tud az egész dologról semmit; a szelídített V. ilyenkor hűségesen számol, és megtévesztve attól a külső és jelentéktelen hasonlatosságtól, ami a két ember arca közt fennáll, reggel ráordít áldozatára.

A V. ellen való védekezésnek elmélete nagyon csekély, gyakorlata ellenben igen széles körű. Az eddig összegyűjtött módszerek közül néhány alább következik:

1. A támadó V.-t, ha szemben találjuk, egy jól irányzott lövéssel leteríthetjük. Ha még akkor is lélegzik, bele lehet fojtani a lavórba.
2. A támadás percében dobjuk hirtelen a fejére a dunyhát, és üljünk rá. Hangszigetelőkről (azbeszt, kolofónium) jó előre gondoskodni.
3. A támadás percében ne a V.-t dugjuk a paplan alá, hanem a saját fülünket, és üljünk rá.
4. A dunyhára ne üljünk rá, hanem dugjuk mindjárt a fülünkbe.
5. A V.-t magát dugjuk a fülünkbe, utána két réteg (4-5 cm szélességű) vatta következik, tetejére hideg borogatás. Ha így se szűnik meg, Hoffman-cseppeket és sósborszeszt lehet alkalmazni.
6. Fecskendezzünk erős sósavas oldatot a V. belsejébe, mely a belső alkatrészeket felmarja.

A V.-rel nem tanácsos birkózni: azok a könnyen hevülő és hirtelen természetű emberek, akik a támadó V.-re egyszerűen rárohannak, és a földön, szőnyegen, majd az ágy alatt hempergözve vad csatakiáltások kíséretében fojtogatják a V. torkát, és ádáz kétségbeeséssel gyömöszölik és bokszojják, és fejüket a V. szájába verik, hogy elhallgattassák: nagyon meggondolatlanul fecsérelik erejüket. Inkább hátulról, óvatosan közeledjünk feléje, és hirtelen csapjunk le rá.

Egy fantasztikus, új elmélet szerint (l. Marinetti, futuristák) a V. ellen való védekezésnek egyik módja volna felugrani az ágyból és elszaladni. Állítólag a V. áldozatát nem üldözi. Ezt az elméletet még nem próbálták ki.

BAKK, bakarat, bakkolók

Különálló szekta vagy hitfelekezet, mely Schopenhauer „A Szabad Bakurat”-ról szóló művére támaszkodva, fő céljául és törekvésül az ifjúság lankadó akaraterejének és tettvágyának serkentését tűzte ki. A tettvágy felkeltése szertartásszerű összejöveteleken történik, hol a bakurat-gyöngye ifjúságot egy kerek, zöld asztal köré ültetik, melynek közepén egy komoly és megbízható férfiú (bankár) helyezkedik el. Rövid ima után a bankár azonnal hozzálát az akaratneveléshez - erélyes és szuggesztív hangon figyelmezteti az ifjúságot a tett és cselekvés egyedül üdvözítő voltára, folytonosan ismételt: „tessék tenni, tessék tenni” kiáltással, mindenkinék eszébe juttatva komoly hivatását és kötelességét. Utána még meg is kérdezi, mintegy sürgetően s a léhább elemek lelkiismeret-furdalásának felkeltésére: mindenki tett? (vagyis: mindenki cselekedett-e, elvégezte-e kötelességét önmagával, családjával, hitvallásával szemben?); ezek után a hitsorsosok által az asztalra helyezett bánatpénzeket szertartásos mozdulattal besöpri a bankár, önmagával és családjával szemben való kötelességeinek támogatására.

A szekta tagjainak különböző babonás szimbólumai és szertartásai vannak. Az egyiptomiak „szent ibisz vagy szent imbisz”-ének mintájára „szent kibisz”-ekben bíznak; különös lények ezek, melyeknek megjelenése s a hitsorsos állandó figyelése intézi az emberek jó vagy balszerencsáját. A kilences számnak babonás és ellenállhatatlan erőt tulajdonítanak; az a hitük, hogy ez a szám képes mindenkit és mindent megverni, éppen azért „sláger”-nek nevezik, a német „schlagen” igéből. Babonásan tisztelik, és félnek tőle: aki kezében egy kilences számmal védekezik, ahhoz nem mernek hozzányúlani, az illetőt ekkor, úgy látszik, isteni hatalommal felruházott lénynak tekintik, és körülrajongva őt, minden pénzüket és értéktárgyukat átadják neki.

Éppen ezért a kilences számnak elérése e szekta tagjainak felsőbb ambíciója és becsvágya. Mihelyt a szekta két tagja összekerül, elkeseredett versengés indul meg közöttük, hogy valamelyikük ezt a számot elérje; a szekta egy őshagyománya szerint az ember fejlődési folyamatának legelső korszakában is, még mint bentlakó, azért ragaszkodik a kilenc hónapos felmondáshoz, mert ez a szám a bakokban legtöbbször jelent. A szekta két tagja mindenféle módon kísérletezik, melyik áll közelebb a kilenceshez; vannak fanatikusok, akik gombjaikat számolják és hasonlítják össze. Mások az utcán a villamoskocsik számjegyeivel próbálkoznak; megállapodnak, hogy a legközelebbi villamos nekem számít, az azután következő neked. Naiv szenvedélyükben összeadják a házakat, az ablakokat, hogy mennyi jön ki. Mások ismét éjjel az utcán direkte összevesznek emberekkel, aztán kiszámítják, melyikük kapott több pofont. Aki kilencet kapott, nyert. Mások kettesben büntényeket követnek el, hogy kiderüljön, melyik kap több évet. Aki kilencet kap, nyert. Ezen az alapon nyert például a budapesti rendőrség: amennyiben kilenc embert vert agyon. A B. különösen előkelő köreinkben terjedt el az utóbbi időben; mostanában egy új szertartással bővült: az olyan ember, aki minden pénzét kénytelen volt átadni egy másiknak, mert annak a kártyán kilenc piros pontja volt, míg neki csak nyolc piros pontja volt: a kilencedik piros pontot egy e célra szolgáló csővel felírja a halántékára. Ezt nevezik en carte-nak; ez az egyetlen eset, hogy nem kell fizetnie.

KÖZMONDÁS

Rövidre fogott tanácsok és életbölcsekségek, melyek szimbolikusan vagy átvitt értelemben fejeznek ki egy tapasztalatokon alapuló igazságot, melyet kellő magyarázattal és értelmezéssel körülményekre és helyzetekre hasznosan alkalmazhatunk. Vigyáznunk kell azonban, hogy helyesen alkalmazzuk őket, és ne tévesszük össze a körülményeket, amelyekre alkalmaztuk. Néhány példát magyarázattal alább közlünk:

1. Aki másnak vermet ás, maga esik bele.

Aki másnak valami kellemetlenséget csinál, neki van belőle baja. Például ha valakiről bebizonyítom, hogy azt a sok pénzt, ami van neki, sikkasztotta, és neki ezzel kellemetlenséget csinálok, nekem van belőle bajom, mert akkor ő nem ad nekem abból a pénzből. Fordítva viszont: aki magának vermet ás, más esik bele, például ha én elcsábítok egy leányt, más veszi el feleségül.

2. Amelyik, kutya ugat, nem harap.

Megnyugtató tapasztalat, mely szerint bátran lehet közeledni az ugató kutyához. Kezdőket azonban figyelmeztetünk, hogy a kutyák nem tudják ezt a közmondást. Megfordítva: amelyik kutya harap, nem ugat - ez még nincs bebizonyítva, lehet, hogy ugat, csak nem hallani, mert tele van a szája.

3. Kaparj, kurta, neked is lesz.

Például ha valakinek valami bőrbetegsége van, és azt egy másik ember kaparja, neki is lesz.

4. Eső után köpönyeg.

Egészségügyi szabály, mert eső után rendszeren hűvösebb a levegő, és így ajánlatos übertúrt húzni.

5. Vér nem válik vízzé.

A legújabb orvosi tudomány által megdöntött tapasztalat (lásd: vízibetegségek).

6. Kutyából nem lesz szalonna.

Legfeljebb disznózsír.

7. Minden órának leszakaszd virágát.

„Virág” alatt átvitt értelemben fiatal leányokat és nőket kell érteni. Megfordítva zsebmetszők részére alkalmazható: minden virágnak (leány, nő) leszakaszd óráját (zsebóráját).

8. Sötétben minden tehén fekete.

Rendkívüli jelentőségű ipari felfedezés, melynek segítségével nagy mennyiségű fekete lakkot és festéket meg lehet takarítani azok részére, akik ragaszkodnak hozzá, hogy a tehenek feketék legyenek, nem szőkék.

9. Öreg ember, nem vén ember.

Sajátságos patológiai kísérlet, melynek segítségével be lehet bizonyítani, hogy öreg emberek elméje már teljesen el van gyöngyülve, amennyiben nem veszik észre, hogy „öreg” és „vén” ugyanazt jelenti. Fiatal ember ugyanis nem ugrana be ilyen marhaságnak, hogy „fiatal ember nem ifjú ember”.

10. Más kárán tanul az okos.

Például ha valaki franciául tanul, az az apjának a kára, mert neki kell fizetni a tanárt.

11. Égre követ ne dobj, mert fejedre esik.

Például ha valaki elmegy egy épülő ház alatt, ráesik az a kő, amit más az égre dobott. Helyesebb tehát a követ magasból a földre dobni, akkor más fejére esik.

12. Addig nyújtózkodj, amíg a takaród ér.

Egészségügyi tanács, ami főleg azoknak kellemetlen, akiknek nagyon hosszú takarójuk van; ezeknek néha kétméternyre ki kell nyújtózkodni.

13. Ki korán kel, aranyat lel.

Viszont aki aranyat lelt, későn fekszik, és másnap már nem tud korán felkelni. Leghelyesebb le se feküdni, akkor mindenkit megelőz az ember.

14. Ki kevéssel be nem éri, az a sokat nem érdemli.

S így érdemtelenül kapja meg.

15. Mindenki a maga szerencséjének kovácsa.

Kivéve Kovács Gyulát.

16. Lassan járj, tovább érsz.

Az érettségiző fiatalemberre fordítva áll: lassan érik, tehát tovább jár.

17. Minden látszat csal.

De minden csaló látszik.

18. Nem mind arany, ami fénylik.

Lehet kedvező körülmények közt gyémánt is.

19. A türelem rózsát terem.

Egyebet nem.

PÉNZ, *pénzkérdés, pénzügy (vö. politika, meggyőződés, elvont eszme)*

A beszélőgépek egy primitív, de nagyon gyakori fajtája, melyet ebben a minőségben a társadalomtudomány élesen és határozottan szembehelyez több, tökéletlenül működő, szerves hangkozókkal: így pl. a kutyával; ez utóbbit a törvény megfelelő szakasza ugatásra kötelezi. A kettő között áll az ember; ennek szerepét a társadalomtudomány nem határozta meg szabatosan a fent említett törvényszakaszban; hivatását, úgy látszik, abban látja, hogy a pénz és a kutya között tolmácsként szerepeljen. A P. megszerzése éppen ezért ambícióját képezi néhány embernek - mindenfélét adnak érte, csak hogy birtokba vehessék: kenyeret, ételeket és egyéb tárgyakat, amiből élnek. Természetesen minél több kenyere és élelmicikke van valakinek, annál több pénzt kap érte; viszont minél több pénze van, annál több kenyeret adott más érte. A társadalom igazságérzéke éppen azért kivételes kárpótlással jutalmazza azokat az önfeláldozó és lelkes gyűjtőket, akik már igen sok pénzt gyűjtöttek, s így minden kenyerüket odaadták; ezeknek a pénzt, bizonyos összegben túl, ingyen adják; ezt az intézkedést kamatlábnak nevezik.

Ezeket az embereket gaz-dag-oknak nevezik, azokról a daganatokról, melyek testükön képződnek: rossz szokásuk ugyanis, hogy a P.-t bőrük alá rejtik el. A többi embert, ellentétben a gazdagokkal, szeg-ény-eknek jelöljük, azokról a szegekről, melyekre felakaszthatják magukat. Ez utóbbiaknak megvan az az előnyük, hogy ellátásukról a közismert, legjobb szakács, M. Éhchaïque gondoskodik, a vízzel való szab. főzőmetódus nagynevű feltalálója. Minden munka alól fel vannak mentve - régi közjogi alaptétel mondja ki, hogy „szegény ember sorsát boldog Isten bírja”, ami igen kitűnő intézkedés, mert a szegény ember ugyan nem bírja. „Szegénynek” szokták nevezni art is, akinek nincs lelke, e közmondás alapján „szegény az ördög, mert nincs neki lelke”, mert ha volna neki lelke, eladhatná, és kint volna a vízből.

Természetrajzi szempontból vizsgálva, a pénz több formában jelentkezik. Jelentkezhetik szilárd és légnemű halmazállapotban; ez utóbbi formájában költők állítják elő. Jelentkezhetik kereken és négyszögletesen, összegyűrve, kivasalva, vastagon vagy vékonyan, jelentkezhetik társas együttesben és sporadikusan, jelentkezhetik amorf alakban és hosszúkásan vagy ferdén vagy görcsbe összehúzódva, mindegy, csak jelentkezzen már, a pofája istenit! Színe többnyire sárga. Szaga állítólag nincs, parfümöt még nem csináltak belőle. Hangja mezzoszoprán. Anyaga lehet arany, ezüst vagy papír; aranynak rendesen csöndesebb, ezt bizonyítja a „Hallgatni Arany, beszélni Petőfi” közmondás, és az a körülmény, hogy azok az operaházi tagok, akikről az igazgatóság kijelenti, hogy „aranybánya van a torkukban”, rendesen nem tudnak énekelni, ami természetes is: nem lehet énekelni, ha az embernek tele van a torka. A pénz kétivarú fejlődés útján szaporodik; ezt bizonyítja a közmondás: „Apád, anyád ide jöjjön.”

Ide tartoznak még:

Pénzverde, az a hely, ahol a pénzt verik el (kocsma, kártya, asszony).

Pénzkérdés, mikor az egyik ember azt kérdezi a másiktól nincs egy koronád holnapig?

Pénzfelelet, nincs.

Kölcsön, a szentimentális búcsúzkodásnak sajátos fajtája, mikor egyik ember pénzt nyújt át a másiknak, annak emlékére, hogy utoljára találkoznak.

TUDOMÁNY, tudás, tudákos, tudákolni, tudálni, tarhonya

Összessége és leírása azoknak az eredményeknek, amelyek az ember egy régebbi korszakából származó, atavisztikus csökevénye mint lelki betegség, az úgynevezett „ismeretvágy” lefojlyása révén létrejönnek. A majomkorszakból való fejlődése után megmaradt némely emberben a majmoknak az a sajátsága, hogy a kezébe került tárgyakat felbontja apró részekre, miáltal a tárgyakat többé nem lehet használni. Ezt a folyamatot analízisnek nevezzük. Az analízálás (szétbontás) tárgya igen sokféleképpen jelentkezik az emberekben. Egyik ember a növényeket bontja fel vagy a kisebb állatokat, ez a kevésbé veszedelmes fajta, mások azonban emberi gyomrokat és házasságokat is felbontanak. Bevallott célja a tudománynak: az igazság keresése és a természet megismerése, azonkívül felismerése a dolgok célszerűségének. Hosszas kutatás után rájöttek ugyanis az emberek, hogy a fül hallásra, a szem látásra, a láb pedig járásra szolgál; most még csak azt kellene eldönteni, hogy az egész ember mire szolgál. Ennek eldöntésére való a bölcsészet, mely azon gondolkodik, hogy min gondolkodik, és hogy gondolkodik-e, vagy csak azt gondolja, hogy gondolkodik. A feltett kérdés eldöntésével várni kell, míg erre rájött.

A tudomány állítólagos végcélja az, hogy az emberiség általa egészen boldog legyen végre. Ennek elérésére történik a fent említett természetmegismerés és analízis, mert ugyebár, milyen boldogság az, ha az ember nem vizet iszik, hanem két rész hidrogént és egy rész oxigént, amitől meg lehet dögölni. Ahhoz a boldogsághoz pedig, hogy nejem önagyságát megcsókolhatom, mennyire hozzájárul, ugyebár, ama tudat, hogy a belei közben úgy néznek ki, mint egy véres hernyó, amire ráhágott az ember véletlenül. Az igazság felismerése még más, válogatott boldogságot ígér az emberi képzelődésnek, például nem engedi elfelejteni, hogy mindenki meghal a végén, tehát az illető is meghal a végén, s végre arra az értékes eredményre jut, hogy eszerint tehát nem érdemes úgy berendezkedni, mintha az ember sokáig élne, s tehát az igazságot megismerni se érdemes.

Az emberi boldogság elérésére szolgálnak a következő tudományok:

Fizika. Foglalkozik mindazokkal a tünetekkel, melyek a tárgyak külső megjelenésével járnak. Foglalkozik a tárgyak súlyával; a tárgyak súlyának eldöntése igen fontos ugyanis, ha meg akarjuk tudni, mekkora darab vassal lehet agyonütni valakit. Foglalkozik a tárgyak melegségével, és rájött, hogy mekkora hő kell egy Krupp-féle ágyú elsütéséhez, hogy egyszerre háromszáz embert lőjön agyon.

Kémia. Foglalkozik a testek összetételével, és rájött, hogy milyen anyagokat kell összetenni, hogy felrobbanjon az ember hasában. Foglalkozik a villamosság előállításához szükséges anyagokkal, és rájött, hogy mekkora árammal lehet Amerikában agyoncsapni egy embert, akit a ménkü elfelejtett agyoncsapni.

Orvostudomány. Foglalkozik az ember belső összetételével, és rájött, hogy hogyan kell összevarrni egy szétvágott katonát ahhoz, hogy még egyszer szét lehessen vágni. Foglalkozik a betegségekkel, és rájött, hogyan lehet még egy ideig életben tartani a beteg testet, hogy minél tovább betegeskedjék szegény.

Történelem. Foglalkozik az emberiség múltjával, és rájött, hogy még mindig maradt egypár ember, aki nem esett el Lipcsében. Foglalkozik a politikával, és rájött, hogy mennyi pénzt lehet megtakarítani egy katona árán.

Mennyiségtan. Foglalkozik a számokkal és a vonalakkal, és rájött, hogy milyen magas ívben kell eldobni a bombákat, hogy annak a fejére essék, akit kiszámított.

Nyelvtan. Foglalkozik a nyelv törvényeivel, és rájött, hogyan kell szépen megszövegezni egy halálos ítéletet.

Bölcsészet. Foglalkozik az emberi boldogulás lehetőségével általában, és rájött, hogy az ember akkor a legboldogabb, ha meghalt.

TÖRVÉNY, törvényszék, törni

Egyike azoknak az úgynevezett „papa-mama” játékoknak, melyet a kis embergyermek kedvelnek, s szívesen játszanak olyankor, mikor szülőik (lásd: Természeti Erők, Eugenétika, Ősmajom) nincsenek otthon, vagy el vannak foglalva a pincében vagy a padláson. Ilyenkor a gyerekek az egész Föld-szoba, sőt az Atlanti- és Csendes-fürdőszoba is meg minden. Majomtermészeténél fogva a gyermek tudvalevőleg mindig a felnőtteket utánozza, főleg pedig szüleit, kikkel leggyakrabban van alkalma érintkezni. A kisgyermek tehát ilyenkor azonnal elkezdik játszani a papa-mama játékot, ami úgy történik, hogy néhányat kineveznek papának és mamának, és ezek most úgy viselkednek, mint az eredeti Szülők (lásd: Földrengés, Kolera, Árvíz). Ezt a játékot roppant komolyan mimelik aztán, ami látványnak igen mulatságos. Mindent úgy csinálnak, mint a felnőttek (lásd: Villamosság, Hő, Fény), az eredeti, Természeti Törvények nevű székek mintájára kis játék székeket csinálnak (lásd: büntetőjog), és játék Papa és Mama nagy komolyan beleül ezekbe a székekbe. Most aztán kezdetét veszi a játék, amelynek igen sok mulatságos részlete van és sok kedves fordulata. Hát először is, a Természeti Törvények mintájára csinálnak úgynevezett Emberi (játék) Törvényeket, kerekecske-gombocska. Például az igazi papának arra a rendelkezésére, hogy a kis hal ne ehessen meg a nagy halat, hanem a nagy hal egye meg a kicsit, miáltal a nagy hal még nagyobb lesz, a kis hal pedig egészen kicsi, vagyis eltűnik - szóval ennek a mintájára az embergyerek Papa (lásd: Törvényhozó hatalom) nagy komolyan kijelenti, hogy az erősebb gyerek nem verheti meg a gyöngébb gyereket, mert azt ő megveri, miután most ő a papa. Az embergyermek egészen beleéli magát ebbe a játékba. Az erősebb gyerek csakugyan nem nyúl hozzá a gyengébb gyerekekhez, de ha mégis hozzányúl, akkor az úgynevezett „Esküdtszék” nevű köröcskejáték indul meg. Az idősebb gyerek bújócskát, a Papa-Mama-gyerek elfogócskát játszik. „Kerekecske gombocska, hova szaladt a nyulacska?” - kiabálják a Papa-Mama-párt felei, és szaladnak a Gyerek-párt felei után. Mikor az erősebb fiút, aki a gyengébb fiút megverte, megfogták, kezdődik a Büntetés-játék: úgy, ahogy szüleiktől (lásd: Felbomlás, Szervesek átalakulása, Halál) látták a gyermekek. A játékot mindenféle tréfás egyedem-begyedem előzi meg, annak megállapítására, vajon az elfogott fiú bűnös-e. Miután ezt nem tudják kisütni, a gyerekészre valló, bájos és kedves naivsággal (lásd: Gyermekszáj) egyenesen magától az elfogott fiútól kérdezik meg. Ha azt mondja: igen, akkor rámennek, és csihi-puhi, jól megverik, és beteszik a kamrába, kuckóba. Persze az elfogott fiú nem bolond igennel felelni. Erre aztán az „Add tovább” játék alapján folytatódik az egész, a Papa-Mama-pártban egymástól kérdik a gyerekek: „bűnös?”, és amelyik utoljára mondja: „igen”, az nyert. A legügyesebb ilyen játékost jogtudósnak vagy moralistának nevezik - ez rendesen már idősebb fiú, szép, fehér szakállal, ez is csak kétféleképpen felelhet a kérdésre, hogy „bűnös-e” (igen vagy nemmel), de neki jobban hiszik el. Ez ugyanúgy megy, mint mikor felnőtt és érett emberek nem tudnak határozni, és akkor a gombjukon számolnak: „igen-nem, igen-nem”, és az utolsó gombra határozottan rámondják, „igen!” vagy „nem!”, mintha az a gomb bizonyítaná, hogy mi jobb. Mikor ez kész van: „börtönbe búj, búj, zöld ág, zöld levelecske” jön, és a verekedő fiút kuckóba bezárják, ahol persze bőgni kezd, mert sokáig bent tartják, a többi gyerek pedig a „társadalmi rend” nevezetű főzőcskét játssza a nagyok mintájára, Rendőrség (lásd: Gégesorvadás, Csontszú), Végrehajtó Hatalom (lásd: Szervi betegségek) nevű fiúkat állítva fel a Papa-Mama-pártból. Míg azután a nagy lármára haza nem jönnek a szülők a pincéből vagy a padlásról, ahol éppen földrengést, égszakadást hasítottak, és fagyot aszaltak, és meghallva a bőgést, kinyitják a kuckót, megkérdezik az erős fiútól: „Na, megcsináltad, te komisz, a verekedési leckét, amit neked feladtam?”, mire az bőgve mondja: „nem lehetett, mert ezek itt Papát-Mamát játszottak, és becsuktak büntetésből” - mire az igazi szülők mérgesen fülön fogják az egész nevetlen bandát, és bedugják a föld alá, ahol nem csinálhatnak rendetlenséget.

IRODALOM, irodalomtörténet, író, írósvaj, ementáli sajt

Gyűjteménye azoknak a panaszkönyveknek és felfolyamodásoknak, melyeket tájékozatlan emberek, akik körülményeikkel elégedetlenek, s a fennálló viszonyokkal sincsenek megelégedve, általánosságban feljegyeznek és összeírnak, nem ismervén az illető hatóságok (minisztérium, vasútigazgatóság, sóhivatal) illető szakosztályát, ahová panaszait és véleményüket be kellene nyújtani - esetleg benyújtották, de a hatóságok visszautasították azokat. Az ilyen elégedetlen ember (író) a nagyközönség elé terjeszti aztán véleményét, remélve, hogy valaki megszanja, és segít rajta. Sokféléről szoktak panaszkodni ezek az emberek, betegségeikről, pénz bajaikról - gyakran oly dolgokról is, melyekkel a hivatalok nem foglalkoznak, így pl. arról, hogy némely ember nem kapja meg, amit akar, vagy másvalaki elveszi neki, amije van, vagy hogy meg kell halni, vagy hogy télen nagyon hideg van. Panaszait példákkal is illusztrálják, melyeket sajnos nem lehet ellenőrizni, s így a sóhivatalnál kevés beccsel bírnak.

Többféle formában jelentkezik, ezek közül nevezetesebbek:

1. *Költészet.* Rendesen igen fiatal, részben gyakorlatlan emberek dolgozata, akik elkezdenek mondani valamit, de a következő sorban, amit leírtak, egyszerre egy olyan szó jön, ami úgy végződik, mint az előző sorban egy szó - erre megijednek, hogy mi ez, és elfelejtik, amit mondani akartak, és újrakezdi a sort előlről. Ezt a zavaros írást elmeorvosok versnek és rímnek nevezik - a magyar nyelv szerencsére olyan rímsegény, hogy még az apagyilkos rímnek is meg szoktak bocsátani, vagyis rímnek kell elfogadni ezt, hogy apa és gyilkos. Az ilyen fiatal emberek rendesen pénzvágóak, és szeretnének meggazdagodni, s miután tudják, hogy napjainkban a felfedezők és feltalálók keresik a legtöbbet, verseikben többnyire ilyesmivel foglalkoznak, de igen csekély eredménnyel rendszerint. Az ilyen, költőnek nevezett felfedezők fedezték fel például, hogy ha a nap lemegy, akkor sötét lesz (nem lehetett értékesíteni). Egyik, hosszas kutatás után, rájött, hogy egy megfelelő fiatal leány bélrendszere felső nyílásának (száj) saját bélrendszerünk felső nyílásával (száj) való érintése kellemes érzetek felkeltésére alkalmas lehet bizonyos körülmények között. Mint később kiderült, nem lehetett szabadalmaztatni, már előbb felfedezték.

2. *Regény.* Érettebb írók panaszainak kifejezési módja. A panasz kétféleképp történhetik, az író vagy azt írja meg, hogyan szeretné, ha lenne neki a dolga (romantikus regény) - ebben leírja, hogy mennyivel jobban menne neki például egy szép kastélyban, ahol szép nők volnának, és mind hozzámennének feleségül - vagy azt írja meg, hogy igazán hogy van (naturalisztikus regény), amelyből kiderül, hogy mennyi baja volt neki mindig, és hogy ilyenkor milyen csúnyákat gondolt. Ez utóbbit objektív regénynek is nevezik.

3. *Dráma.* A gazdagabb író panaszainak tolmácsolására ügynököket, ún. színészeket fogad fel, akik hangosan elmondják a bajokat. A Dr. megírása úgy történik, hogy az ember beállít a színpadra néhány alakot, ezután kimegy a nézőtérre, és megkérdezi a közönséget, hogy melyik tetszik neki a legjobban. A közönség megmondja, hogy neki A tetszik legjobban, erre az író visszamegy a színpadra, és megbeszéli a művészekkel, hogy A üssön agyon mindenkit, mire A agyonüt mindenkit. Ezért lehet pénzt kapni.

Alfajai.

a) *Tragédia.* Foglalkozik a férjjel, akit a felesége megcsal, mire dühében agyonlővi a feleségét vagy saját magát, vagy csak a feleségét és a csábítót, vagy a csábítót és saját magát, vagy a csábítót, vagy a csábítót és a feleségét és saját magát, vagy a csábítót és saját magát magát. (Vö. permutatio, matematikai melléktud.)

b) *Vigjáték*. Foglalkozik ugyanazzal a férjjel, akit a felesége megcsal, mire ő is megcsalja a feleségét.

c) *Bohózat*. Foglalkozik ugyanazzal a férjjel, akit a felesége megcsal, mire egy kuplét énekel.

4. *Kritika*. Némely veszekedő természetű ember, akinek különben semmi baja sincs, a fent említett panaszkodók felfolyamodását ellenőrizve, oly színben tünteti fel magát, mintha ő el tudná intézni, de ezeknek (kritikusok) nem szabad felülni, mert rosszindulatú és csúfolódó emberek, és gyakran ingerlik a szenvedő író; ha például valakinek egy golyó van a hasában, és ezt egy V. (vers) panaszfolyamodásban leírja („Golyó van a hasamban” címmel), egy ilyen Kr. képes rámondani, hogy ez szép, szóval az, hogy nekem a hasamban golyó van, az tetszik neki (vö. káröröm).

5. *Irodalomtörténet* (vö. statisztikai tudományok: „Éhenhaltak” rovata).

SZÍNHÁZ, *színművészet (vö. betegségleyezés, vitustánc)*

A csődületnek, másként ember-összeverődésnek (tömeg, tömítés, összeszaladás; vö. „Jézus Mária, negyven tót összeszaladt, mennyi vót?”, népdal) egy sajátos fajtája és alakulata; nagy részben és lényegben hasonlatos azokhoz a katasztrófákhoz, melyek nyilvános helyeken, utcákon, tereken történvén, az arra járók között bizonyos kollektív szenzációt alkalmasak keltetni (vö. tömegszuggesztió). E különleges csődületnek oka az ún. színésznő, a női betegségek egy ismert válfajában (hisztéria, vitustánc) szenvedő női egyed, ki is betegségének bizonyos korszakában, erős és ellenállhatatlan izgalmak következtében, hangosan kiabálni és céltalan, de heves taglejtések kíséretében gyors helyváltoztatással (lásd: ugrálás, heje-huja, toporzék) mozogni kezd. Ebben az állapotban a színésznő közveszélyes jellegű, s jogi és közbiztonsági értelemben a környezettől való, négy fal általi elzárást s különválasztást igényel. Bizonyos üzletág emberei (színigazgató, rendező), ama látszólagos céllal, hogy ezt a közbiztonsági műveletet magukra vállalják, üzletileg felhasználják ezt az állapotot, amennyiben a közbiztonsági követelményeket korlátozva, nem négy, hanem csak három fallal zárják el az akut színésznőt, úgyhogy a negyedik fal hiányozván, a f. e. csődület mégis összeverődhetik, s bizonyos ellenérték fejében tanulmányozhatja a betegség lefolyását. Mialatt a színésznő szaladgál és kiabál, gyorsan három falat tesznek köréje; előre sűgő címen egy embert alkalmaznak, aki megakadályozza, hogy a színésznő elől kifuthasson. Ez az egészségügyi mutatóvány egy erre alkalmas egyén, az ún. drámaíró közreműködésével történik, ki is a színésznő artikulátlan s a zoológiából ismert, nemi vágyakat kifejező ordítózásait szavakkal helyettesíti be, s e szavaknak értelmet s jelentőséget tulajdonít. Evégből a színésznőt dresszírozzák és preparálják, ami úgy történik, hogy például ha a szenvedő színésznő ezt ordítja: „au! vau! adjatok egy férrrfit!”, ezt a drámaíró így fejezi ki például: „Igen, Aurél, asszonyomnak érzem magam”, vagy „Az Élet, a nagy Élet hív engem, György”, vagy „Távoli borzongások rebbentik meg lelkemet, én téged nem tudlak szeretni, férjem; Oktáv e szív”, vagy egyéb kifejezésekkel. E szavakat azután rászoktatják a nyers színésznőre, és eredeti hangjai helyébe begyakoroltatják vele. Az eredeti hangok kihozására a színház férfiakat is alkalmaz, akik időnként megjelennek a három fal közt (színpad), s ingerlik a már előre felheccelt színésznőt. Rendes körülmények között az üres fal előtt összeverődött csődület, az ún. közönség maga szeretné ezt a szerepet játszani, s ezért igen dühös lesz a színészekre, mely harag bizonyos fokán a közönség egyedei egyik tenyerüket felemelik. A drámaíró ebben a pillanatban egy darab vászonnal (függöny) hirtelen elzárhatja a hiányzó falát, mire a közönség felemelt egyik tenyerével dühösen belevág a másik tenyerébe, abban a hitben, hogy az a színésznek a pofája. Ezt nevezik műnyelven tapsnak.

Ha egy színházban véletlenül két színésznő kerül össze, akkor megindul az ún. intrika című társasjáték, melyet a színésznő orvosai, az ún. kritikusok rendeznek. Ez a játék a színpad mögött folyik le, sajátos táncfigurák kíséretében. A két színésznőt egymás háta mögé állítják, hogy mind a kettő a másik háta mögött legyen. Elöl, szemben a színésznőkkel, áll az igazgató vagy a rendező. A játék úgy történik, hogy egyik színésznő a másik háta mögött elkezd beszélni. Elmondja, hány szeretője volt a másiknak, és hogy mit mondott az igazgató úrról tegnap, a próba után. Ezután, adott jelre, hirtelen megfordulnak, és nyakon verik egymást. Az igazgató erre odakap az egyikhez, és megfogja, míg a másik, a tehetetlenség törvényénél fogva, kiröpül a színházból. Ennek a gyorsuló mozgásnak a törvényeit Newton alapján egy színházi tudós megállapította, eszerint minden színésznő annyit veszít súlyából, mint amennyit az általa kiszorított másik színésznő nyom.

TUDOMÁNY

SPORT ÉS TESTÉSZET

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A NYAVALYATÖRÉSRE

Értekezés

BEVEZETÉS

Sport alatt mindazokat a mozgásokat és görcsöket értjük, amiket evégből felheccelt emberek egyes testrészeikkel külön és egész testükkel oly célból végeznek, hogy egyetlen rész se maradjon azon a helyen, ahova az isten teremtette, hanem lehetőleg oly helyzetet foglaljon el, amire az illető testrész egyáltalában nincsen berendezve. Ehhez a művészethez a test összes részeit fel lehet használni: kivéve az agyvelőt, melynek működése zavarólag hat, mert a görcsöket és ficamodásokat marhaságnak minősíti.

TÖRTÉNELMI FEJLŐDÉS

A sporttörténet nevesebb tudósainak: Halmay Zoltánnak, Weisz Rikárdnak kutatásai alapján a sportokat már a régi görögök is ismerték. Nyilvánvalóan bizonyítják ezt a megmaradt görög és római szoborművek, melyeknek hol a keze, hol a lába, hol a feje hiányzik, hol a hasuk van belökve, hol a bordájuk van kirúgva: ami pedig csak a diadalmas futball, esetleg turistasport akkori nagy népszerűségét és virágzását jelentheti. A rómaiak közmondása „Mens sana in corpore sano”, magyarul: „Menj szanatóriumba, Szana őrmester” is erre mutat, valamint a „Mene Tekel Fáresz”, vagyis „Törd ki a nyakad a tennispályán” óasszír nyelvemlék.

A birkózást egy Jákob nevű izraelita találta fel, aki elég szép eredménnyel mérkőzött az ún. Angyallal: 4 óra 25 perc alatt Nelsonnal fektette. Atlétikában kitűntek még:

1. *Sámson*, gerelyvetés és oszloprázás, első helyezett.
2. *Mohamed*, távgyaloglás Mekkából Medinába.
3. *Dugonics Titusz*, magasugrás.
4. *Nagy György*, lovagolás a bankon.

A középkor néhány érdekes, újszerű sporttal ismertette meg az emberiséget. Spanyolországban ekkor jött divatba a testgyenyészet és szertornázás - ez utóbbit ólomkamrákban, nyakcsavarón, spanyolcsizmán és szeges párnán végezték a protestánsok -, a forró olajban való úszás is meglehetősen divatban volt.

Miután Vázsonyi Vilmos fölfedezte a puskaport, a vadászsportokat is el lehetett kezdeni. Azonnal megindult a hozományvadászat, mely még ma is tart.

A vadászat mindig legfőbb sportunk volt: politikusaink főleg a baklövést kedvelték. Az ősfoglalkozások közül még a víziket kell felemlítenünk: mindig voltak nálunk, akik a zavarosban halásztak.

A többi sportok hosszú ideig fejletlen állapotban tengődtek. A gyakorlatok közül legrégibb a húzódzkodás; a magyarok nagy ambícióval és kitartással húzódzkodtak mindig, pl. az adófizetéstől. 1849 után vált kedvelté a függeszkedés; ezt vékony kötelen végezték tábornokok és honvédek, Haynau művezető vezénylete alatt. Budapest és Lipótváros kialakulása óta pedig legjobban kultiválják a kapaszkodást.

AZ EGYES SPORTOK

Futball

Magyarul: labdarúgás. Játsszák huszonketten, végkimerülésig, bandázs nélkül. A játékban labda is szerepel, amelyet azonban nem kell komolyan venni; ez csak afféle szimbólum, mely a főcél: a hasbarúgás ürügyéül szolgál. Kézzel nem szabad játszani; úgy fejbe, mint gyomorba, hátba, nyakcsigolyába, fogba, orrlikba, torokba és belekbe csak lábbal szabad belerúgni. A játék „gól”-okra megy: ez úgy történik, hogy a kapus keresztbe fekszik a háló előtt, mire a csatárok addig rúgják a hasát, míg átlukad; ezen a lukon keresztül a labdát begyömöszölik a hálóba. A legújabb szabályok szerint a labda elgurulása vagy kiugrása esetén egy kéznél lévő kirúgott szemgolyóval is folytatni lehet a játékot.

Vízisportok

1. *Úszás.* Két vagy több ember egyszerre belekapaszkodik egy nagy darab vízbe, és addig húzódkodnak benne, míg a végire nem értek. E műveletnél erősen rugdalni kell kézzel és lábbal. Akinek sikerül a többieket úgy összerugdalni, hogy alámerülnek, elsőnek jön be, és felveszi a világbajnok címet.

2. *Búvárúszás.* Két vagy több ember lehúzza a fejét a víz alá, és addig tartja ott, míg a többiek már nem bírják ki. Kezdként fegyelmeztetünk, hogy ily állapotban a lélegzés kissé meg van nehezítve. Elsőnek jön be, aki utolsónak marad. Leghelyesebb egy perccel tovább maradni lent, mint ameddig az ember kibírja - azután már a legnagyobb könnyűséggel napokig folytathatja az ember a versenyt, anélkül hogy egyszer is kidugná a fejét. És Kankovszky Arthurt is lepíálhatja.

3. *Műugrás.* Az ember elmegy egy mozgófénykép-vállalathoz, és ezer forintot kér azzal, hogy ő beugrik egy hídról a Dunába. Ha a vállalat beugrik, az ember elmegy a Dunához, közepéig úszik, kiszáll, lefényképezteti magát, bemegy a vízbe, és kint van a vízből.

Atlétika

1. *Birkózás.* Végezhetik professzionisták és amatőrök. Előbbi módszer sokkal nehezebb. Nagy edzettséget, izomerőt, bátorságot és lélekjelenlétet, férfias nyugalmat és hidegvért igényel, hogy az ember véletlenül földhöz ne vágja ellenfelét - ha úgy van fizetve, hogy az vágja földhöz őt. Az amatőr birkózás már sokkal egyszerűbb. Két ember addig nyomja, gyömöszöli, tördeli és furdalja egymást, míg nem marad más, mint csak két váll, ezt aztán hozzányomják a földhöz.

2. *Távfutás.* Szükséges hozzá egy kassza és két rendőr. A kasszát a sportsmann viszi magával, a két rendőr megfelelő távolságban követi.

3. *Magasugrás.* E pontnál az ember belerúg a földbe, mire a föld visszarúg, és feldobja az embert. Most így megy fölfelé az ember, míg egy spanyolnádig nem ér, ezt átlépi, és a másik oldalon megint lefelé megy. Felülről kikeres valami lágy helyet, pl. a pályabíró fejét, és arra ereszkedik le, hogy meg ne üsse magát.

A JÖVŐ SPORTJAI

1. *Dzsiu-dzsiu*. A japánok fedezték fel. Néhány szabálya megtámadtatás esetére:

a) *Kartörés keresztbe*. Két kézzel megragadjuk ellenfelünk talpát, és hirtelen felrántjuk térdéig. Erre térde beleütődik hónaljába, és kilöki bal szemét. Ijedtében megfordul, és kitöri nyakcsigolyáját. Lefektetjük a földre, és továbbmegyünk.

b) Ellenfelünk sarkára sôt hintünk, mire hirtelen fölkapja bal lábát - erre megragadjuk két fülét, lassan előrehúzzuk, hogy gerince félkör alakot vegyen fel. Gyorsan belerúgunk oldalába, és könyökét felütjük, mire veleje kiloccsan. Fálnak támasztjuk és otthagyjuk.

Mindeme módszerek rendesen beválnak, azonban gondoskodni kell, hogy ellenfelünk ne zavarhasson bennünket a fogások precíz kivitelében. (Leghelyesebb előre agyonütni egy doronggal.)

2. *Kerekes korcsolya*. Két, négykerekű korcsolyával végezzük. Kezdők rendesen tévedésből a lábukra erősítik e korcsolyákat. Míg aztán tapasztalatból rá nem jönnek a helyes módszerre, hogy ti. jobb mindjárt a hasára kötni az embernek.

3. *Vitustánc*. Mindeme sportok végső magaslata és befejezése. Ide fogják vinni az emberiséget a sportok. Lásd a Pallas Lexikon Vencel-Vúz kötetét.

A LIPÓTVÁROS TÖRTÉNETE

MÚLTJA, FÉLMÚLTJA, JELENE ÉS FOLYAMATOS JÖVŐJE, AZ ÖSSZES HAJTOGATÁSOKBAN, TÁRGYAS RAGOZÁS

ŐSIDŐK

A mai Lipótváros helyén egészen a XIX. század közepéig Váradi Antal terült el, aki innen írta „Egy régi színész vallomásai” című humoros cikkeit a „Pesti Hírlap” c. egykorú lapba, mely cikkekben a kondella vagy Ronda Ella és a Német-színházról tárgyaz. Ezeken kívül semmiféle más nyom nem maradt fel ebből a korból, néhány héber nyelvű okiraton kívül, amelyeket azonban Lipótváros lakói: „Én, kérem, ezt nem tudom elolvasni” felírással egytől egyig visszaküldték az érdeklődő történelmi társulatnak.

HONFOGLALÁS

A múlt század második felében foglalta el Lipótvárost Árpád (Adler) Lipót, ajándékol fehér lovat küldve Szvatopluknak, a Lipótvárosi Bank vezérigazgatójának, amiért cserébe földet, vizet és pausálét kért. Később azután kijelentette, hogy a föld és víz alatt ő részvényeket és a pausálé alatt is részvényeket gondolt, és kibuktatta Szvatoplukot az igazgatóságból. Állítólag Szvatopluk még így is jó üzletet csinált a fehér lóval.

ŐSLAKÓK

A Lipótváros őslakói a keresztes háborúk idején özönlöttek át a szomszédos Erzsébetvárosból, és rövidesen megtelepedtek az Ulits egykorú kőasztala mellett. Szokásaikról kevés adat maradt fenn: zsúrjaikat a mai Börzepalota helyén tartották, nyereg alatt puhított szendvicst és kancateát szolgálva fel a párdúc- és medvebőr szmokingos (Lechner) Leventéknek. Tea után bélák (Bloch) régi magyar dalokat pengettek a „Kol Nidreh” és „Manis Tanu” ciklusból, azután rendesen egy (Teichner) Táltos vagy Utáltos nevű fiatalember jóslatokat mondott a távollevő jóbarátom kitaposott beleiből. Írni nem tudtak (de mégis írtak). Harcmódoruk igen szeszélyes volt: elleneiket „hujvé, hujvé”, egymást pedig „ich geb”, „ich nehm” kiáltással rohanták meg: néha hátrálást színleltek, pedig igazán hátráltak. Főfoglalkozásuk a poloskatenyésztés és hírlapírás volt. Hegedőseik, igriceik és móricaik nagy számmal valának.

ŐSNYELV

Igen sajátságos a nép ősnyelve: anyanyelv nincsen, mert a gyermekeket frank és gall törzsek bevándorolt leányaira, ún. „bonne”-okra bízta, akik a tót és skandináv nyelvek egy sajátságos keverékére szoktatták a zsenéket - ezt a nyelvet azután a lipótvárosi anyák „französisch” névvel jelölték makacsul, egészen addig, míg a gyermek párizsi tanulmányaira nem ment el, ahol azután kiderült a tévedés. A legutóbbi időben egészen váratlanul egy eddig még ismeretlen nyelvvel, az ungrissel vagy ungárischsal (magor, magyar) gazdagodott az eredeti zsargon: a lipótvárosiak igen sok szót átvettek, saját használatra kissé átalakítva és kottába szedve; így például a magyar „no!” indulatszót meg is zenésítették.

Nagy csapás érte a lipótvárosi nyelvet a mohácsi vész alkalmával, amikor is elvesztették az r betűt, amelyet mind a mai napig nem tudtak megtalálni.

A MAI LIPÓTVÁROS

A mai Lipótváros négy részből áll: Kossuth Lajos utca, Börzepalota, déli korzó és Siófok. Kezdődik a Kossuth Lajos utca végén - e ponton főlelkészi rendelet tiltja a lipótvárosiaknak átkelni. Délfelé csapatostul láthatja őket az utazó, amint sóvárogva néznek át a Rákóczi út bérceire, és nehéz sóhajjal fordulnak vissza ismét a sarokról.

A bennszülötteket naponta kétszer számlálják össze - e célra külön bekerített hely szolgál, az ún. Duna-korzó, ahová délben és este behajtják az egész lakosságot, és kétoldalt láncsal lezárják, hogy ne szökhessenek ki. Megindító látványt nyújt ilyenkor a szegény, szorongó tömeg, amint céltalanul sodródik fel s alá, kínjában angol és francia szókat adva ki.

A Lipótváros fürdőszobáját Balatonnak hívják: valamikor vízzel kitöltött tó volt ez Magyarország északnyugati részében, ma sajnos csak fürdővendégek állnak benne egymás mellett, bár fenekén állítólag még mindig van víz, melyben a lipótvárosiak télen át megvastagodott kamatlábaikat mossák.

OFEN-BUDA TÖRTÉNETE

A LEGRÉGIBB IDŐKTŐL 1909. ÉVI NOVEMBER HÓ 10-ÉN DÉLUTÁN 3 ÓRÁIG

ŐSIDŐK

Abból a nagy világlödből, melyből állítólag Földünk és a konkurens bolygók kezdetüket veszik, Buda, mint egy kemény, kissé ragacsos vakarcs vált ki, melyet az Alkotó keze nem tudott eléggé átgyúrni. Később, mikor a Föld kihült, úgyhogy már éppen föl lehetett volna tálni, az általános berendezkedés alkalmával ezt a vakarcsot sehova se tudták elhelyezni. Próbálták Ázsiába tenni, de legurult a Bengáli-óceánba, és összevissza görbült, úgyhogy Afrikába nem akarták fölvenni, mert rontotta az ensemble-t, és különben is már minden hely el volt foglalva. Az intéző bizottság ezután több helyen próbálta elhelyezni, de sikertelenül, mert a rendezkedő Föld „Nem oda, buta!” kiáltással mindenünnen elkergette őket. (Az általános kihülés következtében náthás Föld a buta szót „Budá”-nak ejtette: innen a tárgyalt föld-rész neve.)

Végre az Alkotó a már javában bőrző Magyarországhoz fordult, ahol a szépítészeti bizottság elfogadta a Buda nevű vakarcsot, és elhelyezte szemben a Deák-szoborral.

TÖRTÉNELEM ELŐTTI IDŐK

A történelem előtti időket, mint kutatásaink bizonyítják, Buda békés fejlődésben töltötte. Ekkor nőtt meg a még kicsi Gellérthegy, citadellával, ekkor nőtt meg a Széna téri vicinális, mely azonban azóta már Szentendrére ment, és ekkor nőttek meg az óbudai házmesterek.

ELSŐ LAKÓK

Buda első lakói Kr. e. 0216-ban sváb bevándorlók voltak, melyek a pincékben és hálósobákban telepedtek meg. Ezután Kr. e. 80-ban jöttek a patkányok, majd Kr. e. 20-ban a poloskák. Később néhány ember is jött, de már nem lévén hely, ezeket a Halászbástyára állították sorba, ahol esténként még ma is láthatók.

ŐSVALLÁS

Buda őslakói természetesen Buddha-vallásúak voltak: szertartásaikat a gellérthegyi barlangban végezték, s végzik még ma is; idegeneknek azért nem is ajánlatos a barlang látogatása.

NYELV

Az őslakók nyelve régóta a filológusok kutatásának tárgyát képezi: a teuton, cimber, vogul, osztják és keverick nyelvtörzseknek érdekes vegyülete ez; az eskütéri halpiacon szabad ég alatt tartott akadémiai üléseken tanulmányozhatjuk legjobban ezt a titokzatos idiómát. Néhány fáradhatatlan buzgalmú nyelvtudósunk érdeme, hogy e nyelvnek már három szaváról, s pedig ezekről: „rámatáma”, „rámatúri”, „rámatánsz” - sikerült kitudni, mit jelentenek s hogy egyszerűen e német kiejtések: „räumen thun wir”, „räumen thue ich”, „räumen thun sie” származnak.

KÖZÉPKOR

A mohácsi vész után Buda százötven, koronaértékben háromszáz évig a törökök kezeiben volt, ami, tekintve, hogy a törökök ritkán mossák a kezüket, ma is nagyon meglátszik a városon. Ebben az időben érkezett meg a Duna is Bécsből, amely császári rendeletre keresztülfolyt Budán, és egy darabot levágott belőle.

Buda további története nyugalmas és csöndes: világtörténeti fontosságú esemény csak egy zajlott le itt: a budai kutyavásár ez, melynek óriási jelentőséget és páratlanul izgató érdeket kölcsönöz ama hallatlan körülmény, hogy csak egyszer volt. Erről még többet.

ÚJKOR

Körülbelül a XVII. század közepén bevándorló sörkereskedők különös hírekkel riasztották fel Budát. E hírek szerint a Duna túlsó partján (ahova, tekintve, hogy a budai korcsmák ablakai nem arra nyílnak, a budaiaknak még nem volt alkalmuk kilátást nyerni), tehát a Duna túlsó partján már kétszáz éve idegen néptörzsek várost építettek, és a legszemtelenebb módon fixirozzák odaát a budai tejkereskedők templomba menő szende leányait. Kiderült az is, hogy a tolakodó várost Pesztnek hívják, azokról az Ofen nevű kályhákról, melyeket a budaiak átdobáltak használat után.

Buda lakossága „Téziz a sveinerei” jelszóval ünnepélyes megbotrántozását fejezte ki a sajnálatos események felett: egyúttal elhatározták, hogy fallal kerítik körül a várost, a sértő viselkedésű szomszédok közeledését ekként megakadályozandó. - De ekkor hallatlan szemtelenség történt. Kitűnt, hogy a pesti oldalon már előzőleg hidakat kezdtek el építeni, amelyek éppen most értek át a budai partra. Hiába nyomták vissza dühösen a budaiak a hidakat, a túlsó parton még jobban nyomták őket. Erre a budaiak a Lánchídat hirtelen eleresztették, mire a Lánchíd a túlsó nagy nyomástól beleszaladt a Várhegybe, és Pesten hasra estek az emberek. Így származott az Alagút. Pesten aztán visszahúzták a Lánchídat.

JELENKOR

Most azonban már nem lehetett megakadályozni, hogy a pestiek átjárjanak Budára. A budaiak erre bosszúból kitalálták a propellereket, melyekre a gyanútlan pestiek felülnek, mire a budai oldalról visszaküldik őket azzal a megokolással, hogy elvesztették a jegyük egyik felét, amit pedig odaát leszakítottak. Akik mégis ki tudnak szállani, azokat a Margit-híd alatt félmez-telen, fogcsattogató irgalmasok rohanják meg nemzeti viseletben és tomahawkot forgatva fejök felett, kihúzzák a fehér bőrűek összes fogait.

Buda története innen kezdve a csöndes és békés visszafejlődés képét mutatja.

UDVARI ÉLET BUDÁN

Végre azonban elérte Buda is megérdemelt jutalmát. Az 1900-ban épített monumentális királyi vár pezsgő életet teremtett a lágymányosi metropolisban. A nap minden órájában csapattal érkeznek európai uralkodók. Ilyenkor igazán kedves képet nyújt a füstölgő, pőfékelő várkastély, melynek minden ablakából barátságosan integet egy apostoli király. Ezek után Buda nyugodtan és büszkén tekinthet jövőjébe.

A KÖZLEKEDÉS

MINT OLYAN

Az Uránia tud. színház bemutatója a 8342. év 117-ik napján

LEGRÉGIBB KOR

Már Ádám-Éva korában volt közlekedés. Tudvalevő például, hogy nevezett őslények a paradicsomból magántulajdon elleni kihágás következtében illetőségi helyükre toloncoltattak, ami pedig csak úgy lehetett, hogy megfelelő tolonckocsi rendelkezésre állott.

A KÖZLEKEDÉS ELSŐ NYOMAI

Első közlekedési eszköze az emberiségnek egy egészen sajátos, nem éppen érdektelen gépezet volt, melyet a törzs két oldalára alkalmaztak. Méteres csontrudakból állt a gépezet, szám szerint kettőből, mely ütődés ellen meleg hússzeletekbe volt becsavarva. Ezek közül a rudak közül az egyiket nekiszorították a talajnak, a másikat fölemelték, és kissé távolabb megint letették. Erre az egész eljárás újrakezdődött. Állítólag így előre lehetett jutni. Ezt a gépet „láb”-nak nevezték, a régi, hasonló mértékegységről, több okból, főként azért, mert ez nem volt akkora, mint egy láb.

BIBLIAI IDŐK

Az úristen, hogy az embereket erről a rossz módszerről leszoktassa, özönvizet csurgatott a földre, amibe nem lehetett lábalni, mert a víz bement a cipőn. Ekkor Noé feltalálta a nevére elnevezett bárkát, mely korlátlanul közlekedett oda és vissza. A csekély konkurrenciára való tekintettel meglehetősen jó üzletet csinált: embereket, állatokat és művészeket szállított; a díj kissé magas volt, de voltak szamarak, akik megfizették. A negyvenedik napon beleütköztek az Ararátba, arra rátértek, és kinn voltak a vízből.

Jákob idejében mindenki lajtorján közlekedett; az öreg Ábrahám már a sárkányrendszerű feleséget is ösmerte. Ezentúl a közlekedés elég simán folyt a zsidóknál - komoly zavarok egyetlen eset alkalmából léptek csak fel - akkor volt ez, mikor Potifár kergette a zsidókat, akik a Vörös-tenger előtt majdnem megrekedtek. Mózes azonban okosabb volt, és elrendelte a zsidóknak, hogy csak tegyenek úgy, mintha beleszaladnának: mire a Vörös-tenger inkább gyorsan kettévált, attól való ijedtében, hogy neki kelljen megfürdetni először Mózes népét. A zsidók így szárazon jutottak át Budapestre.

KÖZÉPKOR

A középkor elején barbár hordák törtek át Ázsiából, rettenetes, négykerekű járműveken beszáguldozva egész Európát. E járművek még ma is láthatók Budapest utcáin, hol az egyszerű nép konflisnak nevezi őket.

A középkor egyik legszokottabb közlekedési eszköze a ló volt; bár kissé kényelmetlenül alkalmazták: az utast hajánál fogva hozzákötötték a farkához, és hagyták lógni utána, míg a ló szaladt. Ilyen járművön azonban csak protestánsoknak szabadott utazni, mikor a másvilágra közlekedtek, spanyol menetjeggyel. Ugyancsak a spanyolok alkalmazták először a kereket: ebbe meg fejfel belegyömöszölték az utast, aki némileg megtörve érkezett rendeltetési helyére.

ÚJKOR

Végre új hajnal pirkadata derengett fel a közlekedés egére: Schwarz Berthold feltalálta a puskaort, melynek segítségével igazán gyerekjáték volt a levegőbe röpdlni. Még csak azt kellett elérni most, hogy egy darabban is fentmaradhasson az ember, és a repülés problémája meg volt oldva.

VASUTAK

A XXX. században végre általános szükségét érezte már mindenki, hogy a vasutat feltalálják: a síneket, állomásokat, jelzőlámpákat előre lerakták mindenütt, kalauzokat és fűtőket fogadtak, és jegyeket nyomattak ki. Végre már a szabadjegyesek is megvoltak, nem várhatott tovább Stevenson, és gyorsan feltalálta a vasutat. Sajnos eleinte kissé nehezen ment a dolog, nem lévén elég vonal, sok ellenkező irányú vonatnak egy sínen kellett közlekedni. Ha a lokomotívok találkoztak, szabályszerűen össze kellett csapniok, mire az erősebbik kinyomta a másikat a sínből. Ez az eljárás, melyet műszaki néven „vasúti szerencsétlenség”-nek neveztek, olcsóságánál fogva sokáig dívott. Néhány új kocsi és motor kellett csak mindig; orvosi segítségre, hálistennek, nem volt szükség: az utasok rendszeren mind meghaltak.

VILLAMOS

Egyik érdekes járműve ennek a kornak az ún. villamos, mely négy kerékből, egy kalauzból, egy csengőből és egy „Megtelt” felírású táblából állt. Belsejében tilos volt állva köpködni. A „Megtelt” tábla leeresztése után lepecsételték a feljárást, hogy az utasok ne dagadjanak ki: a végállomáson azután fejszével szétdarabolták a kocsit, és egy darabban kiszedték a tömeget, melyet a következő villamosra raktak. A végállomás a Rókus udvarán volt, ahol az útközben elejtett gyaloglók hulláit szortírozták és ellenőrizték.

BÉRKOCSI

Ide tartozik még a bérkocsi vagy konflis, melyet két ló vagy negyven egyetemi hallgató húzott: a lovakat ugyanis, tekintve, hogy a kocsiban többnyire színésznők vagy nagygyörgyök ültek, rendszeren kifogták az egyetemi hallgatók. A konflisokat később, a kocsisoknak túlságosan az erotikus művészetek felé hajló beszédmodora miatt, konfliskálták.

KORMÁNYOZHATÓ LÉGHAJÓ

Végre megszületett a várva várt Zeppelin is, hetvenéves korában: és kormányozható léghajóján elrepült volna Berlinbe, de ellenkező szél támadván, megváltoztatta szándékát. Működése igen káros volt Németország körtetermelésére, mert az összes körtefákat kivágatta. Igen szép sikerei voltak, még ma is élne, de később már mindenbe beleütközött, és le kellett vágni.

NAPJAINK

Mindezek a közlekedési eszközök lejárták magukat. Napjainkban tisztán csak a levegőben élnek az emberek. A földet csak temetkezésre használják. Különcök persze mindig voltak, nálunk például sokat beszélnek egy Kutassy nevű mérnökről, akit állítólag nem lehet rávenni, hogy elhagyja őseinek dús talaját. Inkább aszongya: nem közlekedik.

.oOo.